Posamezni izvod 1.30 šil., mesečna naročnina 5 šilingov.

V.b.b.

SLOVENSKI vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIV. Celovec, petek, 20. november 1959 Štev. 47 (914)

Resolucija SPÖ na zboru stranke:

Socialisti podpirajo zagotovitev pravic manjšin

V zvezi s političnim položajem je SPÖ na zadnjem zboru stranke sprejela resolucijo, v kateri je tudi prvič neposredno zavzela stališče do pravic narodnostnih manjšin.

Uvodoma resolucija povdarja utrditev položaja socialistov v vladi, do katerega je prišlo po vigrednih volitvah parlamenta. Podržavljena podjetja so spet podrejena socialističnemu članu vlade. S tem ni več nevarnosti, da bi podržavljena podjetja prešla v roke domačih in tujih interesnih skupin. SPÖ se prizna k nadaljnjemu sodelovanju, pri čemer zastopa koristi vseh delovnih ljudi in zahteva upoštevanje demokratičnih načel, posebej pa pravic parlamenta. Z vsemi sredstvi podpira sindikate in organizacije samostojnih delavcev (kmetov in obrtnikov) v borbi za pravičen delež na ustvarjenih dobrinah. Pri tem se zavzema za politiko stabilnosti šilinga, kakor tudi za zagotvitev kupne moči ljudstva, za povečano gradnjo ljudskih stanovanj, za enotno socialno in delovno pravo, za zboljšanje socialnih rent in za modernizacijo gospodarstva in prometa, da se zagotovi polna zaposlenost prebivalstva.

Zunanjepolitično se SPÖ izjavlja za vse ukrepe, ki bi privedli do mednarodno nadzorovane razorožitve. Brez pridržka zastopa politiko vojaške nevtralnosti in podpira mirno ureditev spornih vprašanj med narodi v duhu človečanskih pravic in polnega priznanja politične samostojnosti malih narodov in zaščitnih pravic manjšin. Zaradi tega se SPÖ z vso odločnostjo zavzema za zaščito avstriiske manjšine v Južnem Tirolu, kakor je zasidrana v Pariškem sporazumu. **Ona pa prav tako odločno podpira v avstrijski ustavi zagotovljeno pravico zaščite vsakovrstnih manjšin v okviru Republike Avstrije.**

Glede šolstva je v resoluciji rečeno, da more avstrijsko ljudstvo v gospodarski konkurenčni borbi v svetu svoj položaj obdržati in izboljšati le, če bo izkoristilo vse svoje talente. Zato SPÖ zahteva pospeševanje študija vseh sposobnih, posebej si pa stavlja nalogo, da bo nudila polno pomoč znanosti in raziskovanju. Nadalje zahteva sporazum glede šolskih zakonov, ki so predpogoj sedanjosti ustrezni in potrebni šolski reformi.

Končno SPÖ odklanja sleherno zatiranje in zapostavljanje ljudi in skupin drugega mišljenja in se zavzema za sodelovanje demokratičnih sil v dobro avstrijskega ljudstva. Nasprotja v svetovnem nazoru in med strankami ne smejo spravljati v nevarnost enotnosti ljudstva in države. V pravem in poštenem tekmovanju za večje razumevanje človeka in za učinkovitejše socialno dejanje se SPÖ trudi za zaupanje ljudstva.

Strankin zbor SPÖ:

Dvoličnost ÖVP škoduje demokraciji in državi

Z izvolitvijo osrednjega odbora in s sprejemom resolucije je bil po treh dneh zasedanja v petek minulega tedna zaključen strankin zbor SPÖ na Dunaju. V ospredju razprav zasedanja je stal referat „Socialistična politika — delo za avstrijsko ljudstvo", ki ga je imel predsednik stranke dr. Pittermann. Referat je temeljil na analizi pravilnosti novega strankinega programa po izkušnjah v prvem letu njegovega uveljavljanja.

Uvodoma je dr. Pittermann omenil, da so se iz spoznanja nevarnosti gospodarskih kriz in vojn, ki spremljajo kapitalistični družbeni red, njegovi predstavniki v bližnji preteklosti mnogo naučili. Spoznali so, da mora po svoji dosedanji praksi ta red v svetu neizogibno propasti. Zaradi tega so si osvojili vrsto marksističnih navkov o družbi ter pričeli popuščati v dosedanjih oblikah izkoriščanja. Zastopniki kapitalističnega družbenega reda niso le pristali na svobodno dejavnost sindikalnih organizacij, temveč so pričeli dopuščati tudi posege države v gospodarski razvoj in si osvojili načelo o potrebi polne zaposlenosti prebivalstva.

Ko pa je kapitalistični družbeni red pričel popuščati na področju izkoriščanja delovnih množic na delovnem mestu, si je istočasno izbral tržišče za prostor svojega lova za profiti. Tu pa se sreča z neorganiziranimi množicami zelo razlikujočih se teženj, ki se proti tej obliki izkoriščanja še ne znajo dovolj dosledno boriti. Zato borba delovnih ljudi za pravičen delež na ustvarjenih dobrinah iz delovnega mesta vse bolj prihaja na področje politike.

Ko je v svojem referatu razpravljal o nalogah socialistov v zvezi s to bistveno spremembo, ki se odraža prav v cenah, ki iz leta v leto naraščajo, je govoril tudi o političnem porazu ÖVP pri vigrednih volitvah parlamenta in o njeni dvoličnosti po volitvah. Medtem ko ÖVP zahteva svobodo v gospodarskem uveljavljanju, je proti odpravi sedanjega režima kapitalističnih kartelnih združenj, ki z občutnimi kaznimi lahko nastopijo proti podjetnikom, ki bi kakorkoli hoteli kršiti njihov diktat cen. Prosto pot k javnim službam zahteva ÖVP le tam, kjer vladajo socialisti, medtem ko na svojih vplivnih področjih ne pusti ljudi drugega mišljenja do javnega kruha in napredka. Ko trdovratno nastopa proti vključevanju novih naftinih vrelcev pod podržavljeno upravo, jih ÖVP istočasno ponuja in prodaja inozemskim podjetjem, kakor je to primer na Predarlskem z nemško PREUSSAG. **Te nove kapitalistične demonstracije za izkoriščanje delovnih ljudi spravljajo v nevarnost državo in demokracijo. Prodor inozemskega kapitala v Avstrijo je nevaren za njeno težko doseženo gospodarsko neodvisnost. Socialisti se borijo proti tem poizkusom izpodkopavanja demokracije in gospodarske samostojnosti Avstrije in jih v tem krepi zaupanje, ki ga jim ljudstvo vedno bolj izkazuje.**

V nadaljevanju svojega referata se je Pittermann dotaknil tudi potrebe izobraževanja in šolanja ter zahteval več šol in več sredstev za šolanje nadarjenih otrok iz vrst delavcev in revnih kmetov, kajti le izobražen človek bo lahko ustvarjal socializem in se znal sproti boriti proti nakanam kapitalističnega izkoriščanja ter izpodkopavanja demokracije in neodvisnosti. **Izobrazba je osnovni pogoj za vzgojo k skupnosti. Svet bodočnosti ni mogoče graditi z egoisti, temveč s človekom, ki dela v korist skupnosti, v kateri živi.**

Strankin zbor se je z vsemi temi vprašanji na široko bavil. Posebno mestu v razpravi na Pittermannov referat je zavzel odnos stranke do katoliške cerkve. Tozadevno je bilo povdarjeno, da socialisti nikoli niso hoteli nasprotstev med njimi in katoliško cerkvijo in da jih tudi sedaj nočejo. „Zato se nam" je v zaključni besedi povdaril Pittermann, „ni treba sramovati nasprotstev s cerkvijo v preteklosti. Mi se hočemo držati načela: kritika nad dejanji, toleranca nasproti mišljenju."

Po zelo živahno potekajoči diskusiji in po zaključni besedi dr. Pittermanna je strankin zbor v tajnih volitvah izvolil 25 članski osrednji odbor SPÖ. Za predsednika je bil ponovno izvoljen vicekancler dr. Pittermann, za podpredsednike pa so bili izvoljeni dunajski župan Jonas, zunanji minister dr. Kreisky in Rosa Jochmann. Novi odbor je precej pomlajen. Sedem starih odbornikov, med njimi bivši notranji minister Helmer, niso bili več izvoljeni. Koroške socialiste zastopa v odboru deželni glavar Wedenig, v nadzornem odboru pa državna poslanca Steiner in Populorum.

Sodelovanje za zaščito slovenske manjšine v Italiji

V soboto je podsekretar v italijanskem zunanjem ministrstvu Folchi zapustil Jugoslavijo, kjer je bival od srede minulega tedna naprej na uradnem obisku. V času svojega bivanja je imel razgovore s pomočnikom državnega tajnika za zunanje zadeve FLRJ, Mičunovičem, o vprašanjih skupnega interesa. Pri tem je bil ugotovljen velik napredek v odnosih med Italijo in Jugoslavijo ter potrjen namen, da se bosta obe državi vedno boli trudili za poglobitev sedanjih medsebojnih odnosov in njihove razširitve na področju gospodarskega, trgovinskega in kulturnega sodelovanja.

Med razgovori so proučili tudi do sedaj dosežene rezultate, kar tiče položaja narodnostnih manjšin obeh držav. Obe strani sta izrekli soglasje, da bosta nadaljevali svoje konstruktivno sodelovanje za izvajanje potrebnih ukrepov v skladu s posebnim statutom, z veljavnimi sporazumi in z odnosi dobrega sosedstva. V teku razgovorov je bil določen tudi program sodelovanja na kulturnem področju za prihodnje leto, ki bo prerastel v kulturni sporazum obeh držav.

Med svojim bivanjem v Beogradu je Folchi obiskal tudi državnega sekretarja za zunanje zadeve Kočo Popoviča in mu sporočil, da ga je italijanski zunanji minister Pella povabil na obisk v Italiji. Popovič je povabilo z veseljem sprejel. V petek pa je Folchija na Brionih sprejel maršal Tito, ki je izrazil svoje veselje nad razvijajočimi se odnosi med obema državama. Pred povratkom v Italijo so Folchija v Ljubljani sprejeli še predstavniki izvršnega sveta LRS.

Pred svojim odhodom iz Ljubljane je Folchi pred novinarji povdaril, da so bili razgovori v Beogradu in na Brionih odkriti in da so potekali v prijateljskem vzdušju. Isto je novinarjem v Beogradu povedal predstavnik državnega sekretarijata za zunanje zadeve Drago Kunc. Ko se je vrnil v Rim, je državni podtajnik Folchi takoj poročal zunanjemu ministru Pelli, ki je izrazil svoje zadovoljstvo nad njegovo uspešno misijo.

Razgovori v Beogradu so znova potrdili, da imata tudi državi z popolnoma različnimi sistemi obilo možnosti za sodelovanje in za prijateljske odnose med narodi. Italijansko-jugoslovanski odnosi so se v teku petih let, ko je bil dosežen sporazum glede tržaškega vprašanja, razvili v zelo konstruktivne in prijateljske odnose, ki koristijo obema državama. Ti odnosi upravičujejo upanje, da bo po tej poti uspešno rešeno tudi vprašanje zaščite slovenske narodnostne skupine v Italiji, ki čedalje bolj postaja most za prijateljske odnose in za mirno sožitje med obema državama.

Predsednik Nehru sedemdesetletnik

V popolnem zatišju, odmaknjen zunanjim dogodkom je minulo soboto predsednik indijske vlade Pandit Jawaharial Nehru praznoval svojo sedemdesetletnico. Nehru, katerega ime je poznano vsakomur, ki sledi političnemu razvoju v svetu in katerega nedeljeno spoštujejo politiki vsega sveta, je osebnost, ki jih je malo na svetu. Njega odlikujejo tri vsebinsko bogate značilnosti: dosleden in prepričan antifašist in demokrat, tvorec indijske neodvisnosti in indijske države ter brezkompromisen pobornik in borec za resničen in vsestranski mir na svetu.

Ko je ob proglasitvi indijske neodvisnosti 1947 postal ministrski predsednik, je bila največja skrb da utrdi državno miselnost in da iz več stoletne zaostalosti dvigne Indijo v moderno državo. To pa je pri 400 milijonih prebivalcev, ki jih Indija šteje, težka in odgovorna naloga. Nehru se ji posveča z vso državniško sposobnostjo in z vsem svojim velikim znanjem in doslednostjo v svoji politiki.

Najbolj popularno pa je ime Nehruja postalo v svetu zaradi njegove vztrajne borbe za mir v svetu. Nehru je eden glavnih moralnih in političnih stebrov aktivne koeksistence in bandunških načel, ki so začela dobivati domovinsko pravico tudi v političnih spoznanjih vodilnih politikov obeh blokov v svetu. Po njegovi zaslugi je danes Indija država na katero gledajo narodi in države, ki se nočejo podvreči vplivu ne zapadnega in ne vzhodnega bloka.

Za poravnavo kitajsko-indijskega obmejnega spora

Poravnava kitajsko-indijskega obmejnenega spora je dobila svoj začetek v kitajskem predlogu, ki med drugim pravi, da bi obe vladi umaknili svoje vojaške enote za 20 km od osporavane obmejne črte, istočasno pa naj bi se Ču En Laj in Nehru srečala k razgovorom o medsebojnih odnosih. Do tega predloga je prišlo, ko je indijska vlada zavrnila kitajske zahteve po ozemlju okoli Ladakha in Longjuja.

Na kitajske predloge je indijska vlada v ponedeljek odgovorila s protipredlogi. Ministrski predsednik Nehru je s tem v zvezi pred indijskim parlamentom izjavil, da pozdravlja kitajski predlog za preprečenje obmejnih spopadov, da pa so ostali kitajski predlogi za Indijo nesprejemljivi. Glede srečanja s Ču En Lajem je dejal, da srečanje pozdravlja, da pa je treba tako srečanje dobro pripraviti, če se hočejo na njem doseči kaki rezultati.

OZN razpravlja o pomoči nerazvitim državam

Odbor generalne skupščine OZN za ekonomska in finančna vprašanja že od pričetka novembra razpravlja o svetovnem gospodarskem položaju in vprašanjih ekonomskega razvoja nerazvitih držav. Dosedaj je o tem govorilo že 49 govornikov, svoje govore pa je prijavilo še nadaljnjih 30 govornikov.

Predstavniki delegacij neposredno zainteresiranih držav so označili dosedanje kredite za pomoč nerazvitim državam za koristne, povdarili pa so, da so kapitalne investicije prek svetovne organizacije bolj smotrne od investicij po regionalnih in dvostranskih kanalih, ki se sedaj praktificirajo. Predstavniki vodilnih zahodnih delegacij pa so dali čutiti, da raje po strogo komercialnimi pogoji sami kreditirajo investicije v nerazvitih deželah kakor da bi svoje prispevke odvajali v investicijski sklad OZN.

Za kulisami notranje politike:

Prikrita in odkrita nasprotja v OeVP

Kdor je snov in cilje zadnjega zaprtega zasedanja vodilnega kroga ÖVP, ki je bilo v četrtek in petek minulega tedna na Semmeringu iskal v poročilih in člankih ÖVP tiska, je našel le visokodoneče fraze samohvale in obdolžitve na račun koalicijskega partnerja. Zastonj pa je iskal stvarnih podatkov v zvezi s pripravami na izredni zbor stranke, ki je napovedan za februar. Tudi ni našel vesti v zvezi z napovedanimi reformami v politični liniji stranke in v njenem vodstvu. Zvedel je zgolj to, da je v zvezi s personalnimi spremembami kancler Raab „želel razrešnice" in da bo novo vodstvo stranke njenemu izrednemu zboru izbral poseben volilni odbor.

Podrobnosti tega zasedanja v klavzuri so znane le toliko, v kolikor se je po zasedanju o njih govorilo in pisalo. Značilno pa je, da se te podrobnosti, ki prihajajo iz raznih virov, medseboj zelo ujemajo. V luči procesa večmesečne krize v ÖVP te podrobnosti dokaj jasno prikazujejo pravo bistvo zasedanja na Semmeringu. Zasedanje je bilo v prvi vrsti namenjeno novi razdelitvi stolčkov v ÖVP in merjenju sil med nasprotujočimi si skupinami.

Edini referat na zasedanju je imel generalni sekretar dr. Maletta. Iz njegovega govora, ki je trajal le 1 1/4 ure je med nekaj nad 100 udeleženci postalo očitno, da se je dr. Malettta zelo hitro in spretno sam povzpel med reformiste v stranki in da je kancler Raab pripravljen, da odstopi kot strankin predsednik. Generalni sekretariat naj bi zgubil sedanje referente za organizacijo in finance, namesto tega pa naj bi imel 2 generalna sekretarja in posebej plačan štab ekspertov. Svoj denar za redno poslovanje — okoli 20 milijonov šilingov letno — naj bi v bodoče do polovice oskrbel Bauernbund in njemu podrejene kmetijske zadruge in finančni zavodi, drugo polovico pa naj bi se oskrbelo pri gospodarskih krogih in potom zaostrenega pobiranja prispevkov.

Maletta še ni prav končal svoj referat, ko se je že pričela hajka za bodoče stolčke, kdo, kje in kaj bo nekdo postal v stranki? Hajko je sprožil Wirtschaftsbund proti volji svojega predsednika, kanclerja Raaba. Šele, ko je ta kategorično prepovedal diskusijo o imenski razdelitvi funkcij, so se napeti lovci za stolčki podali na interna posvetovanja o svojih Zvezah. Na skupnem zasedanju se je nato končno porodil sklep o imenovanju volilnega odbora za pripravo nove garniture v vodstvu stranke.

V zvezi s tem zasedanjem je morebiti še zanimivo, da je spričo dr. Malettove taktike pogorela „Zveza akademikov", ki se je še začetkom novembra v Linzu košatila kot hrbtenica ideologov ÖVP. Vzrok za ta polom vidijo nekateri v tem, da njen predsednik finančni minister dr. Kamitz ni prijatelj dr. Malette, niti ni član ÖVP. Prav tako je „novi mož" stranke dr. Withalm — bivši državni sekretar v finančnem ministrstvu — naletel na strnjeno opozicijo Bauernbunda in Zveze delavcev in nameščencev.

Kakor ti dogodki na Semmeringu kažejo, bo ÖVP v prihodnjih tednih in mesecih postregla še z vrsto presenečenj in brez dvoma tudi razočaranj. Vsekakor razpoka med njenim desnim in levim krilom še nikoli ni bila tako očitna, kakor je sedaj. To sledi tudi iz Pittermannovega referata na strankinem zboru SPÖ, ko je govoril o demokratih in nedemokratih v ÖVP!

Nacistični podvigi v Nemčiji

Neonacistična Zveza nacionalnih študentov je v nedeljski številki svojega lista zahtevala obnovo Nemškega rajha v svojih etničnih mejah. Po vseh pokrajinah, ki zgodovinsko in po prebivalstvu pripadajo „Nemški deželi", se pravi tudi Avstrija in pokrajina Sudetov zahteva ta zveza izvedbo ljudskega glasovanja. Istočasno pa napada vse umetnike židovskega porekla in zahteva — huje kakor za časa Hitlerja — za vsakim njihovih imen oznako „žid".

Zveza nacionalnih študentov je bila ustanovljena pred tremi leti. Od tega časa naprej v Nemčiji vedno bolj rovari. Letos poleti je n. pr. fizično napadla in pretepla urednike katoliškega dijaškegi lista „Forum academicum" heidelberške univerze zaradi antinacističnega članka, ki so ga objavili.

Dela na Podjunski železnici so se pričela

Na Ledu v občini Ruda so pričeli postavljati barake, ki so potrebne za stanovanje delavcev pri vrtanju predora za železnico Pliberk — Št. Pavel. Barake gradijo tudi na drugi strani Dolge gore v dolini Krnice, po kateri bo tekla železnica v Št. Pavel. V prihodnjih dneh bodo pričeli s prvimi vrtalnimi deli za ta 1.400 m dolgi predor, ki ga bo gradila delovna skupnost petih velikih gradbenih podjetij.

S tem so se pričela dela na toliko osporavani Podjunski železnici. Protislovja o sedanji upravičenosti te železnice ne obstojajo le med domačim prebivalstvom, temveč segajo preko Celovca do Dunaja, kjer sta tudi kancler Raab in minister za promet Waldbrunner mnenja, da sedanje možnosti v cestnem prometu gradnje te železnice ne upravičujeta več. Koroški nacionalistični krogi pa po drugi strani predvsem povdarjajo nujnost železnice za lažji in cenejši prevoz premoga iz Št. Andraža v koroška mesta in industrijske centre. To upravičevanje pa je na izredno šibkih nogah, kajti Avstrijske dravske elektrarne ne razširjajo le termoelektrarne v Št. Andražu, temveč gradijo novo veliko termoelektrarno v Zeltwegu, ki je na direktni železniški progi Labot-Wolfsberg-Zeltweg in ki je itak slabo izkoriščena.

Vse to pa znova potrjuje, da je ta akt Pomoči Južni Koroški plod stvarnim potrebam gospodarske pomoči našim dolinam zelo odmaknjenih in meglenih interesov. **Če pa se železnica že gradi, potem je predpogoj, da bo pri njeni gradnji in pozneje pri prometu na njej dobilo kruh, stanovanje, zaposlitev in namestitev domače prebivalstvo in da ne bo kakor železnice v preteklosti povod za naseljevanje ljudi iz tujih krajev, ki se ne morejo vživeti v prilike domačega prebivalstva.**

Članstvo EGS nezdružljivo z državno pogodbo

V zadnjem času je z ozirom na to, da bo te dni v Stockholmu podpisana pogodba o Zvezi svobodnega trgovanja v Evropi, katere član je tudi Avstrija, in da so gospodarski pogoji te Zveze za Avstrijo manj ugodni od pogojev, ki bi jih imela v Evropski gospodarski skupnosti (EGS), slišati v javnosti precej glasov, ki se zavzemajo za pristop Avstrije v to skupnost.

O tem vprašanju sta na strankinem zboru SPÖ govorila tako vicekancler dr. Pittermann kakor tudi zunanji minister dr. Kreisky. Slednji je dejal, da je EGS za mir v Evropi pomembna zaradi tega, ker odpravlja stoletna nasprotja med Francijo in Nemčijo, da se pa pri tem ne sme pozabiti, da je EGS združitev šestih držav, ki so med seboj vojaško povezane in ki imajo tudi namen, da se enkrat povežejo v skupno državno zvezo. Že sedaj so v korist EGS žrtvovale del svoje samobitnosti. Iz teh razlogov bi vstop v EGS spravil Avstrijo v konflikt z državno pogodbo in njeno ustavo, ki zahteva nevtralnost in prepoveduje neposredno povezavo z drugimi državami.

Dr. Pittermann pa je z ozirom na stališče Sovjetske zveze, da članstvo v EGS krši avstrijsko nevtralnost, povdaril, da je treba to stališče upoštevati in da bi bil pristop zelo podoben ponovni priključitvi Avstrije k Nemčiji, ki v EGS zavzema vodilno vlogo.

Spričo takega položaja so glasovi, ki prihajajo z zahtevo po pristopu Avstrije v EGS, zelo neodgovorni. Avstrijska vlada je svojčas odklonila članstvo Avstrije v EGS in imela za to utemeljene vzroke. Kdor sedaj znova načenja taka vprašanja, ni le brez čuta odgovornosti nasproti državni pogodbi in ustavi, temveč vidi pred seboj zgolj osebne koristi ali pa ne more pozabiti svojih „lepih časov", ko je bila Avstrija v sklopu Tretjega rajha.

Nova zmaga na cesti Bratstva in enotnosti

Na cesti Bratstva in enotnosti, ki bo z dolžino 1086 km od Ljubljane preko Zagreba, Beograda, Niša in Skoplja segala do Djevdjelije, so dosegle mladinske delovne brigade novo zmago. V nedeljo bo na tem delu ceste na trasi skozi Moravsko-Vardarsko dolino izročenih prometu 130 km ceste.

Prvi del avtomobilske ceste Bratstva in enotnosti med Ljubljano in Beogradom je že do konca dograjen. Drugi del ceste od Beograda do Djevdjelije v dolžini 570 km so pričeli graditi letos. Predvidoma bo dograjen leta 1963. Prvotno je bilo predvideno, da bo celotna cesta stala okoli 37 milijard dinarjev. Z vključitvijo mladinskih delovnih brigad v gradnjo pa se bodo stroški znižali na 25 milijard dinarjev.

Ta cesta ne bo povezala le severni del Jugoslavije z njenim južnim delom, temveč bo hkrati v evropskem cestnem prometu najkrajša tranzitna zveza med Vzhodom in Zapadom. Ona bo močno razbremenila železniški tovorni promet iz pristanišča v Solunu v notranjost Evrope.

Letos zakona o kmetijstvu še ne bo

Zvezni minister za kmetijstvo in gozdarstvo ing. Hartmann je na torkovi seji ministrskega sveta predložil osnutek za podaljšanje kmetijskih tržnih zakonov in v svojem predlogu povdaril, da ni izgledov, da bi bil splošni zakon o kmetijstvu, ki ga že leta sem pripravljajo, še letos sklenjen.

Kmetijski tržni zakoni so bili sklenjeni leta 1950 z namenom, da uravnavajo cene, uvoz in izvoz za mleko, žito in klavno živino. Ti zakoni bi morali po prvih osnutkih splošnega zakona o kmetijstvu biti njegov sestavni del. Zaradi trmoglavosti veleagrarcev v ÖVP doslej še nobeden od osnutkov ni prišel pred parlament.

Splošni zakon o kmetijstvu je vsa leta ponavljajoča se zahteva agrarnih krogov, kmetijskega ministrstva in vladnih izjav. Tudi v zadnji vladni izjavi je bil omenjen. Da bi njegov osnutek postavili na stvarne temelje, je kmetijsko ministrstvo začetkom oktobra poslalo ekipo agrarnih politikov v druge evropske države, da tam proučijo praktičnost njihove agrarne zakonodaje in njeno uporabnost v avstrijskem splošnem zakonu o kmetijstvu. Od tega časa naprej se menda pripravlja nov osnutek, o katerem pa nihče ne ve, kdaj bo pripravljen in dozorel za parlament.

Medtem pa postaja položaj avstrijskega kmetijstva, predvsem kmečkih gospodarstev vedno labilnejši. Nevarnost, da večina avstrijskih kmetov ne bo vzdržala konkurence na mednarodnem tržišču s kmetijskimi pridelki je z ozirom na napredujočo evropsko integracijo vedno večja.

V Jugoslaviji za 40 % več tujih turistov

Pred kratkim je Turistična zveza Jugoslavije objavila podatke o razvoju turizma v prvih osmih mesecih letošnjega leta. Po teh podatkih se je domači turizem nasproti lanskemu letu povečal za 8 % in so našteli 2,551.000 domačih turistov. Število tujih turistov, ki so v tem času obiskali Jugoslavijo pa se je povečalo za 40 %; njihovo število je znašalo blizu 618.000. Več kot polovica turistov iz tujine je prišla v Jugoslavijo z motornimi vozili. Na obmejnih prehodih so registrirali 97.000 vozil s tujimi oznakami. Največ tujih turistov je prišlo v Jugoslavijo iz Zapadne Nemčije in Avstrije.

Porast števila turistov iz inozemstva je tudi močno povečal dotok deviz v Jugoslavijo. V prvih devetih mesecih je letos znašal 2 milijardi 804 milijone deviznih dinarjev, kar je za 35 % več kot lani. Največ deviz so prinesli turisti iz Zapadne Nemčije, ki so turističnim organizacijam za usluge plačali približno 750 milijonov deviznih dinarjev.

PO ŠIRNEM SVETU

New York. — V Generalni skupščini OZN je bila z 46 proti 26 glasovom sprejeta afriško azijska resolucija proti poizkusu atomske bombe v Sahari, ki ga hoče izvesti Francija. ZDA in Anglija sta glasovali proti resoluciji. Proti resoluciji so glasovale tudi Italija, Španija, Portugalska, Holandska, Izrael in Južna Afrika. Za resolucijo pa so med drugimi glasovale dražve Vzhodnega bloka, Finska, Irska, Japonska, Jugoslavija, Kanada, Kuba, Avstrija, Norveška in Švedska.

Bad Godesberg. — Tu je koncem preteklega tedna pričel zasedati izredni strankin zbor Zapadno-nemške socialdemokratske stranke. Zbor je razpravljal o novem programu nemških socialdemokratov, ki naj zamenja dosedanji heidelberški program iz leta 1925. Zboru je prisostvoval tudi teoretik avstrijskih socialistov Benedikt Kautzky. Novi program je bil sprejet v torek z 324 proti 16 glasovom.

Ženeva. — Tri atomske sile so se zedinile za delavni načrt konference ekspertov, ki naj se bavi z vprašanjem podzemskih poizkusov z atomskim orožjem. Načrt morajo potrditi sedaj še vlade ZDA, Sovjetska zveza in Anglija.

London. — Zahodnonemški kancler Adenauer je v torek prispel na obisk v London, kjer se bo srečal z britanskim premierom MacMillanom. S svojim obiskom hoče doseči zboljšanje britansko-nemških odnosov, ki so se v zadnjem času spet poslabšali. Istočasno bo Adenauer v Londonu razgovarjal tudi o pripravah na konferenco zapadnih velesil. Pred svojim odhodom je zastopnikom tiska tozadevno izjavil, da morajo zahodne države doseči enotno stališče in popolno medsebojno razumevanje, preden se bodo sestale s Sovjetsko zvezo na konferenci na najvišji ravni. Na vrhu seznama vprašanj, o katerih bodo govorili na konferenci, bi moralo biti vprašanje splošne in nadzorovane razorožitve.

Mirut. — Indijska komunistična partija je s posebno resolucijo podprla politiko ministrskega predsednika Nehruja v obmejnem sporu med Indijo in Kitajsko. S tem se je opredelila za MacMahonovo črto, ki je leta in leta pomenila dejansko mejo med Indijo in Kitajsko.

Bonn. — V nedeljo je na poti iz Londona prispel na štiridnevni uradni obisk v Zahodno Nemčijo predsednik Gvineje Sekou Toure. Toure je bil prej na državnem obisku v ZDA, kjer je imel tudi pomemben govor v Generalni skupščini OZN o neodvisnosti Afrike in njeni želji po enakopravnosti in sodelovanju.

Pariz. — Na povabilo kraljice Elizabete bo začetkom aprila prihodnjega leta državni predsednik De Gaulle odpotoval na državni obisk v Anglijo in s tem vrnil obisk kraljice Elizabete v Franciji v aprilu leta 1957.

Rim. — Ob koncu obiska predsednika grške vlade Karamanlisa in njegovega zunanjega minitra Averoffa je bil izdan skupni komunike, v katerem je rečeno, da so ob priložnosti bila dosežena popolnoma enotna gledišča Grčije in Italije v najvažnejših mednarodnih vprašanjih in glede reševanja skupnih gospodarskih problemov. Karamanlisa in Averoffa je sprejel tudi papež Janez XXIII. v privatni avdienci.

Rim. — Papež Janez XXIII. je v ponedeljek imenoval 8 novih kardinalov. Po narodni pripadnosti so 3 kardinali Italijani, 2 Amerikanca, ostali 3 so šotske, španske in nemške narodnosti. Svoj kardinalski klobuk bodo dobili 14. decembra.

Bruselj. — Minulo soboto je v protestni povorki 35.000 belgijskih kmetov protestiralo proti zapostavljanju in zahtevalo od države pomoč za omiljenje škode, ki so jo utrpeli zaradi suše v preteklem poletju.

Halifax. — Namestnik ministrskega predsednika SZ Mikojan je na svoji poti V Mehiko prispel v torek v Kanado, kjer se je ustavil v Halifaxu, od koder je v sredo nadaljeval pot v Mehiko.

Pevski zbor „France Pasterk - Lenart“ na koncertih v Podjuni

Črnogledi človek bi pri vremenu, kakor je bilo minulo nedeljo, ko je zdaj tu, zdaj tam vlil dež, mislil, da ne bo nihče zapustil domače strehe in šel popoldan v Št. Primož ali pa zvečer v Šmihel na napovedana koncerta pevskega zbora France Pasterk-Lenart. Kdor je tako računal, se je to pot uračunal. Kljub slabim in razmočenim vaškim potem in cestam in kljub nalivom so se vneti ljubitelji slovenske pesmi in zborovskega petja zbrali tako pri Voglu v Št. Primožu kakor tudi zvečer pri Šercerju v Šmihelu. Prišli so iz Galicije, Škocijana, Žamanj in Lancove, pa tudi nekateri Celovčani so prišli in napolnili dvorano pri Voglu. V Šmihelu pa so med poslušalci bližnje okolice sedeli ljubitelji pesmi iz Rinkol in Blata, iz Šmarjete in Senčnega kraja. Navzlic temu, da je pol ure pred koncertom pričelo liti kakor iz škafa, so se jim pridružili še poslušalci iz Dobrle vasi, Železne Kaple in okolice Št. Vida v Podjuni, ki so bili popoldan zadržani doma, da slišijo mladi zbor.

Iz obrazov, aplavza in pogovorov ter iz prisrčne domačnosti po koncertih smo lahko povzel, da nobenemu ni bilo žal, da je šel v tem vremenu izpod domače strehe na koncert. Spretno izbran in sestavljen šopek 20 pesmi je prav tako, kakor mladi zbor prisrčnih deklet v narodnih nošah in korajžnih fantov z ruto in nagelnom na prsih dopadel vsakomur. To pa je brez dvoma najlepše zadoščenje mlademu zboru 45 pevk in pevcev Slovenskih prosvetnih društev „Zaria“ v Železni Kapli in „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni. Istočasno pa je to zasluženo priznanje mlademu pevovodju Vladimiru Prušniku — najmlajšemu izmed naših pevovodij — ki je v kratkem času poletnih mesecev izvežbal zbor, da je to pot v svojem četrtem in petem koncertu med 20 pesmimi zapel nadaljne tri nove.

Pevski zbor „France Pasterk-Lenart“ je naš najmlajši zbor tako po času svojega obstoja kakor tudi po starosti pevk in pevcev. Njihova povprečna starost znaša komaj 23 let. Kljub temu pa je zbor lepo prebrodil težave, ki jih ima običajno tako mlad zbor zaradi plahosti pevcev in neizvežbanosti glasov. Od svojega prvega koncerta pred 2 meseci v Železni Kapli je zbor postal bolj korajžen, njegovo petje pa samozavetnejše. Na nedeljskih koncertih pa smo tudi opazili, da je v podajanju pesmi vidno napredoval. Ta napredek ni bil le očiten pri pesmih, ki jih je povzel po drugih zborih, temveč tudi pri pesmih, ki jih on kot prvi prinaša v vrsto pesmi, ki jih naši zbori pojejo. Le te pa so: Adamičeve Vipavska, Da sem jaz ptičica, Nocoj se mi je sanjalo in Petnajst let ter Venturinejeva Pohojena travca.

Ta nagli napredek zbora je posledica neumornega urjenja in vaj, h katerim tako pevke kakor pevci radi in redno prihajajo. Pri tem jih — pravijo — malo moti, da mora večina od njih priti na vajo tudi poldrugo uro daleč. Prav to pa ni le najboljše jamstvo, da bo zbor tekom zime še nadalje zboljšal svoje petje, temveč hkrati veliko priznanje in za marsikaterega pevca in pevko posnemanja vreden vzor požrtvovalnosti in ljubezni do naše pesmi in slovenske besede.

*

Ko pevskemu zboru „France Pasterk-Lenart“ dajemo to priznanje in vzpodbudo, da bi še naprej večal in zboliševal svoje znanje, tudi želimo, da bi v tej zimi povečal tudi svoje število. **Istočasno pa se v polni meri pridružujemo pozivu tajnika Slovenske prosvetne zveze na koncertu v Št. Primožu, da naj vsako dekle in vsak fant, ki ima glas in veselje do petja, stopi v pevski zbor svojega prosvetnega društva. Ni lepšega zaklada od lepega glasu in v materinem jeziku zapete pesmi, ki pride iz grla in srca mladega človeka. K lepemu glasu in ubrani pesmi pa vodi pot preko pevskega zbora.**

Sedaj, ko so se pričeli spet večeri dolge zime in ko po stari navadi naši zbori spet pričenjajo s svojimi rednimi vajami, je čas, da se mladina odloči za vstop v pevski zbor, da pevovodje in dosedanji pevci poživijo svoje delo in da mladino sprejmejo z odprtimi rokami. **Stalno pridobivanje mladih pevcev in neprenehno pomlajevanje zbora je eden glavnih pogojev za rast in napredek vsakega zbora. Zima ni le čas za vaje, temveč tudi za pomlajevanje in večanje zborov. Izkoristimo jo, da bomo spomladi še lažje in v še večji meri izpolnili pričakovanja prebivalstva naših treh dolin, mimo tega pa tudi zadostili zanimanju za našo pesem v širnem svetu. Prihodnje leto bo za pevske zbore v Slovensko prosvetno zvezo včlanjenih društev leto novih lepih doživetij, s katerimi bodo poplačane zimske vaje in ves trud pevovodij ter pevk in pevcev.**

Kulturno sodelovanje med Italijo in Sovjetsko zvezo

V zadnjem tednu so italijanski kulturniki izročili v Moskvi načrt bodočega sodelovanja med obema državama. Predstavniki kulturnega življenja Sovjetske zveze sedaj delajo na svojem načrtu sodelovanja z italijanskimi kulturnimi delavci. Oba načrta bosta podlaga sporazumu za kulturno sodelovanje med obema državama. To bo hkrati prvi sporazum med Sovjetsko zvezo in Italijo po vojni. Predstavniki obeh držav pričakujejo, da bo v sporazumu zajetih več važnih kulturnih področij, med njimi predvsem izmenjava književnikov in umetnikov, hkrati pa tudi literarnih del, filmov in drugih kulturnih dosežkov.

Nove šole in študentsko naselje v Mariboru

Maribor bo v prihodnjih letih dobil vrsto višjih šol. Poleg višje komercialne (trgovske) šole in višje tehnične šole, ki sta že odprti, nameravajo v Mariboru ustanoviti še višjo gradbeno-komunalno šolo, ki naj bi dobila svoje prostore v gradbeni vajeniški šoli, ki jo sedaj gradijo. Društvo kmetijskih tehnikov pa se močno zavzema za ustanovitev višje kmetijske šole v Mariboru.

Poleg teh višjih strokovnih šol nameravajo v prihodnjih letih ustanoviti v Mariboru tudi še višjo pedagoško šolo, za katero bo treba zgraditi novo poslopje. Novo šolsko poslopje bo v prihodnjem letu dobila tudi že ustanovljena višja komercialna šola.

Z ustanovitvijo teh višjih šol postaja tudi vprašanje dijaških domov vedno bolj pereče. Ker so že sedaj vsi dijaški domovi in internati prenapolnjeni, pripravljajo ob Koroški cesti projekt gradnje novega dijaškega in študentovskega naselja, v katerem bi imelo 1000 dijakov prostora in ki bi stalo okoli 600 milijonov dinarjev. Kakor pravijo, je graditev strnjenega dijaškega naselja mnogo bolj ekonomična kakor pa gradnja internatov ob vsaki šoli posebej.

Naraščajoči pritok mladine, ki sledi ustanovitvi zgoraj omenjenih šol, postavlja Maribor tudi v pogledu na telesno vzgojo pred pereče probleme. V tem pogledu se bavijo z mislijo, da bi poleg potrebnih objektov za šport in telesno vzgojo v Mariboru ustanovili še Srednjo šolo za šport in telesno vzgojo.

Rusko-ameriška kulturna izmenjava

V Združenih državah Amerike se mudi delegacija sovjetskih komponistov z Dimitrijem Šostakovičem na čelu. V preteklem tednu so bili sovjetski komponisti v Philadelphiji na koncertih tamošnjega simfoničnega orkestra, kjer so izvajali razen ameriških tudi svoja lastna dela. Iz Philadelphije so se podali v New York, kjer so obiskali Columbijsko univerzo in se seznanili z delom njene fakultete za glasbo.

V torek minulega tedna je bila v Moskvi premiera ameriškega filma „Marty“. Ob tej priložnosti so prispeli v Moskvo ameriški filmski delavci, in sicer, igralca Garry Cooper in Eduard Robinson, režiser Dalbert Mann in producent John Hecquet. Ameriški filmski delavci so gostje Združenja sovjetskih filmskih delavcev in ministrstva za kulturo ZSSR.

Isti dan pa je bila v Washingtonu premiera sovjetskega filma „Žerjavi lete“. Tja je odpotovala skupina sovjetskih filmskih delavcev z znanim igralcem Čerkasovom na čelu.

Združenje evropskih književnikov

V preteklem tednu je bilo v Rimu zasedanje pisateljev 23 dežel, kjer so sprejeli statut evropskega združenja književnikov. To združenje je bilo ustanovljeno lani na kongresu književnikov v Neaplju. Konference se je udeležil tudi italijanski minister za prosveto, ki je izjavil, da bo italijanska vlada odstopila združenju za njegov sedež in delo neko staro graščino v Neaplju in renesančno palačo v Rimu.

Dr. Andrej Budal sedemdesetletnik

Zadnji dan oktobra je praznoval dr. Andrej Budal, pesnik pisatelj, esejist, kritik in prevajalec svoj visoki življenjski jubilej — sedemdesetletnico.

Po rodu Goričan, je dr. Andrej Budal eden tistih slovenskih in primorskih pisateljev, ki so vsa leta italijanske okupacije vstrajali na domačih tleh med svojim ljudstvom. Podobno Francetu Bevku je tudi on preizkusil vse bolečine in gorje tega časa, ko je bil svojemu ljudstvu zvesti vodnik in ga bodril k vstrajnosti in ohranitvi svoje narodne samobitnosti. Zaradi svoje neomajenosti in zaradi svojega kulturnega delovanja je bil od fašistične Italije v Trstu obsojen in pregnan v Peruggio. Po vojni je nadaljeval svoje delo, bil dalj časa podpredsednik SPZ in sodeloval na mirovni konferenci v Parizu. Sedaj je že več let upravnik Slovenskega narodnega gledališča v Trstu.

Dr. Andrej Budal je sam napisal deset knjig, med katerimi sta najboli poznani Križev pot Petra Kupljenika in Župan Žagar, vrsto knjig pa je prevedel iz romanskih slovstev pa tudi iz češčine, slovaščine in maloruščine. Ker je bil stalno preganjan, je veliko njegovih del in prevodov izšlo pod psevdonimi Slavko Slavec, A. Pastuškin, Ivo Dren in A. Labud.

Pevski zbor beograjske radiotelevizije na turneji

Med reprezantivne jugoslovanske ansamble, ki si je priboril ugled ne le doma, temveč tudi v tujini, sodi tudi mešani pevski zbor Radiotelevizije Beograd. Minulo soboto se je po koncertih v Zagrebu in Ljubljani podal na turnejo po Italiji, Švici in Franciji. Zbor vodi Borivoja Simič, kot solisti pa sodelujejo v njem Zora Mojsilovič, Dubravka Nešovič, dr. Dušan Cvejiča in Lazar Ivko.

Spacal na Dunaju in v Londonu

Tržaški slovenski slikar Lojze Spacal je imel na Dunaju uspelo razstavo svojih del. Sedaj pa je znameniti grafični muzej Albertina kupil za lastno zbirko že tretjo njegovo grafiko. Te dni je razen tega tudi osrednji londonski muzej Victoria-Albert odkupil dve Spacalovi grafiki in sicer Bizantinsko katedralo in kompozicijo Timava pod Krasom.

Dr. MIRT ZWITTER 137

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

Razvoj po 10. obletnici Pariškega sporazuma

25. junija 1959: Ob zaključku zunanjepolitične debate naglasi italijanski zunanji minister Pella v rimskem parlamentu, da nobena manjšina v Evropi ne uživa tako liberalnega ravnanja kakor nemška v Južni Tirolski. Glede spornih vprašanj želi Italija rešitev z Avstrijo v duhu prijateljstva. Vendar spada vse, kar presega okvir Pariškega sporazuma, v izključno pristojnost Italije.

27. junija 1959: Innsbruška univerza podeli južnotirolskemu senatorju dr. Karlu Tinzlu častni doktorat za njegovo „življenjsko delo“ v korist Južne Tirolske.

3. julija 1959: Poslanec SVP dr. Karl Mitterdorfer v proračunski debati v rimskem parlamentu opozarja na socialni položaj južnotirolskih Nemcev, ki vsled razmer povzroča nenaraven socialni sestav in spada med usodne probleme manjšine. Zahteva ukrepe vlade za zagotovitev zaposlitve odvišne podeželjske delovne sile, strokovno šolanje in pravično razdelitev od države podprtih ljudskih stanovanj za Nemce na domači zemlji.

7. julija 1959: Regionalni svet Avtonomnega področja Trentino — Tirolsko Poadižje z večino proti SVP sklene regionalni zakon v podporo razvijanja industrije in obrti.

8. julija 1959: Italijanski minister za prosveto senator Medici odredi ustanovitev novih srednjih šol, ki bodo pričele s poukom 1. oktobra 1959. Južnotirolski Nemci dobijo nove srednje šole v Toblachu (Dobiacco) in Malsu (Males), novo trgovsko šolo v Innichenu (San Candido) novo trgovsko akademijo v ladinskem Ortisei (St. Ulrich) ter novo nemško šolo za geometre v Bozenu.

9. julija 1959: Italijanski ministrski predsednik Segni razgovarja v prisotnosti državnega tajnika pri ministrskem predsedniku Russa v Rimu z južnotirolskimi nemškimi poslanci dr. Tonijem Ebnerjem, dr. Karlom Mitterdorferjem, dr. Rolandom Rizom ter senatorjema dr. Karlom Tinzlom in dr. Luisom Sandom o predloženih problemih pokrajine Bozen.

16. julija 1959: Druga stalna komisija za pravosodstvo rimskega senata na predlog senatorja SVP dr. Luisa Sanda sklene, da bo odslej tudi pripadnik nemške narodnostne skupine stalno član komisije za odvetniške izpite pri Višjem apelacijskem sodišču v Tridentu.

17. julija 1959: Nova avstrijska vlada pod predsedstvom zveznega kanclerja inž. Julija Raaba se predstavi parlamentu na Dunaju. Vladna izjava glede Južne Tirolske opozarja na dne 4. marca 1959 soglasno sklenjeno resolucijo parlamenta, (ki je od vlade zahtevala vse potrebne ukrepe za popolno izvedbo Sporazuma Gruber-De Gasperi). Ureditev bo dovedla samo tedaj do pomirjenja, če bo dala južnotirolski narodnostni skupini tiste pravice, svoboščine in življenjske pogoje, za katerih uresničenje je bil sklenjen Pariški sporazum z dne 5. septembra 1946 in ki edini so sposobni, da dobijo privolitev te narodnostne skupine.

17. julija 1959: Novi avstriiski zunanji minister dr. Bruno Kreisky (SPÖ) izjavi na Dunaju k vprašanju Južne Tirolske: „Personalna in politična sprememba v vodstvu zunanjega ministrstva nima vpliva na to vprašanje. Z vso vnemo se bom trudil za rešitev, ki lahko doseže odobravanje velike večine Južnih Tirolcev!“

18. julija 1959: Novi avstrijski zunanji minister dr. Bruno Kreisky izjavi na Dunaju, da je in ostane južnotirolsko vprašanje eno izmed najvažnejših vprašanj avstrijske zunanje politike. Južna Tirolska je skupna skrb obeh vladnih strank, ki sta na srečni rešitvi tega vprašanja obe enako zainteresirani. Istočasno napove najožje sodelovanje z državnim sekretarjem prof. dr. Gschnitzerjem, ker vladni stranki stremita za skupno zunanjo politiko in predvsem še, ker je dr. Gschnitzer Tirolec.

19. julija 1959: Poleg deželnega glavarja in nadaljnjih članov deželne vlade Tirolske, poslanca v dunajskem parlamentu R. Zechtl-a (SPÖ) in drugih visokih političnih predstavnikov iz Avstrije se udeleži proslav tirolske vstaje v Schlandersu (Sillandro) tudi avstrijski državni sekretar prof. **dr. Franz Gschnitzer.** V svojem govoru zahteva samovlado za Južne Tirolce, ki jih pozove: **„Vztrajno! Nič popuščanja in Tirolska bo živela! Živela Tirolska!“**

21. julija 1959: Italijanski poslanik na Dunaju v imenu svoje vlade protestira proti zlorabi gostoljubnosti Italije po avstrijskem državnem sekretarju prof. dr. Franzu Gschnitzerju zaradi vsebine in tona njegovega govora v Schlandersu.

21. julija 1959: Pokrajinski deželni zbor pokrajine Bozen sklene proti glasovom italijanske opozicije prispevek 100 milijonov lir za nakup hotela „Bristol“ v Bozenu, ki bo služil kot centralni nemški kulturni dom in sedež SVP ter nadaljne prispevke v podpor nemških kulturnih in gospodarskih ustanov.

(Se nadaljuje)

Glasovi glede vsiljevanja nemščine pri veronauku s strani ordinariata

Izvajanje nadzoruje tudi varnostna direkcija

Zgornja vesca. — K odloku celovškega škofijskega ordinariata glede zahteve, da se morajo tudi slovenski otroci učiti veronauka v nemškem jeziku pripominjamo sledeče:

Ob binkoštnem prazniku se veliko govori po vseh cerkvah o binkoštnem čudežu. Pridigajo in berejo, da je apostol Peter stopil pred veliko množico jeruzalemskih romarjev raznih narodnosti ter jim goreče govoril o vstajenju onega, ki so ga umorili in smatrali za mrtvega. Evangelij pravi: „Vsi so ga slišali v svojem jeziku". Iz tega sledi, da je božja volja podeljevati veronauk v jeziku, v katerem je kdo rojen. Binkoštni čudež torej ni bil v tem, da bi morali vsi razumeti jezik, ki ga je slučajno govoril apostol, temveč vsak je slišal svoj materinski jezik.

Zdi se nam, da tega pri ordinariatu nočejo več verjeti, ker drugače bi moralo držati tam še načelo, da naj cerkev ne služi raznarodovanju in potujčevanju.

Sele — Kot. — Tako daleč smo torej tudi že pri nas! Gospod učitelj je dobil v šoli pomagača za pouk nemščine. Toda to ni kakšen učitelj, ki je prišel morda iz Borovelj ali Celovca, temveč naš kaplan mora poučevati po odloku ordinariata veronauk tudi v nemškem jeziku. To menda zaradi tega, da naši otroci ne bi pozneje, ko bodo vstopili v svet, zanemarjali versko življenje. Morda zaradi tega, ker ne bi znali moliti v nemškem jeziku? Nekdaj so nas učili, da je Jezus ukazal svojim učencem: „Pojdite po vsem svetu in učite vse narode"! Po mnenju generalnega vikarja in njegovih somišljenikov bi se moralo navodilo glasiti tako-le: „Pojdite po vsem svetu in učite vse narode nemški!"

Če zadevo trezno in stvarno premislimo, je popolnoma nepotrebno mučiti naše otroke z učenjem molitev v nemščini. Mislimo prvič zaradi tega, ker Bog vendar razume molitev vsakogar v katerem koli jeziku, drugič pa menimo, da se otroci učijo tudi v dvojezični šoli toliko nemščine, da bodo razumeli tudi vsako nemško pridigo. Vprašamo, zakaj ni nobenega škofijskega odloka, ki bi silil nemškega otroka v popolnoma slovenskem kraju, da bi se naučil molitve v slovenščini? Za take ne obstoja nobena nevarnost in ni zaskrbljen nihče?

Jasno smo razumeli namen jezikovnega odloka celovškega ordinariata. Civilne oblasti so nam dale vsaj možnost samoodločbe, ordinariat pa zahteva pouk veronauka za slovenske otroke kratko in malo tudi v nemščini. Pravimo, da bomo slovenski starši sami odločali o jeziku s katerim bomo klicali Boga. Kje je pravica staršev, katero naglaša prav cerkev za ves pouk v šolah. Če nesprejemljivega odloka ne preklicejo, smo odločeni, da odjavimo svoje otroke od veronauka, potem pa naj sami jedo juho, kakršno so skuhali.

In kaj se dogaja v Škocijanu!

Iz vseh strani se čujejo pritožbe in izrazi ogorčenja o tem najnovejšem škofijskem odloku o okrnjevanju in izpodrivanju slovenščine iz osnovnih šol tudi pri veronauku. Posledica tega vsiljevanja nemščine s strani slovenskim vernikom tako „naklonjenega" ordinariata pod vodstvom generalnega vikarja Kadrasa pa je, kakor smo zvedeli iz Škocijana, vmešavanje varnostnih organov k izvajanju tega odloka. Ne moremo si to drugače predstavljati kakor pa, da ima vtikanje varnostnih organov v jezikovni pouk pri veronauku prozoren namen, da bi veroučitelj ne poučeval preveč v slovenščini. Od kdaj so varnostni organi oziroma varnostna direkcija poklicani, da nadzorujejo jezikovni pouk pri veronauku? Smatramo, da je veronauk izključno zadeva verkve, ki bi morala po Kristusovem ukazu učiti vse narode v njihovem jeziku, kar pa pri nas za višje predstavnike cerkve očitno ne velja, čudimo pa se, kako je mogoče in dopustno, da posegajo vmes tudi varnostni organi.

Pri takem pojavu se nehote vsiljuje mnenje in nastaja vprašanje, če ne stoji v ozadju takšnega nadzorovanja sam celovški ordinariat, čemur bi se po izkušnjah niti ne čudili. Saj je iz časov polpretekle zgodovine znano, da je škofijstvo v dobi nacističnega nasilja premeščalo svojemu ljudstvu zveste slovenske duhovnike v tuje kraje, proč od svojih rojakov v sporazumu z gestapo, kakor je razvidno iz maloštevilnih ohranjenih aktov bivše celovške gestapovske centrale.

Celovec

Celovški zdravstveni urad javlja, da so meseca oktobra prijavili naslednje primere infekcijskih bolezni, ki jih je dolžnost prijaviti zdravstveni oblasti: 15 škrlatink, 8 oslovskih kašljev, 2 pljučni jetiki, nadalje po en primer jetike drugih organov, paratifusa in menigitis soroze. —

Nameščenka Melita Kovač je prečkala z razprtim dežnikom Šentvidsko cesto. Na nesrečo ni zapazila bližajoče se cestne železnice, ki jo je podrla na tla. Pri nesreči se je hudo poškodovala na glavi ter si pretresla možgane. —

Kriminalna policija je minule dni prijela 17 let starega tatiča Hilarija Mitterdorferja. Fant se je dva tedna preživljal s plenom, ki si ga je osvajal z vlomi in s tatvinami. Potepal se je v okolici Celovca in Krive Vrbe. Vlomil v več kioskov, med drugim v kiosk Južnokoroške mlekarne na jezeru v kiosk na postaji v Lendu, v delavnico Volkswagen ter v dve vili v Krivi Vrbi. Kradel je denar, živila, odeje in drugo, kar mu je prišlo pod roko. Plen je skrival v preoblačilnici plavalnega kluba na Lendu. Usodnega popoldneva je nekdo videl, ko je lezel v kabino. Fant se je čutil zasačenega ter pobegnil. Toda policija, ki so jo hitro obvestili, je nepridiprava že v večernih urah prijela južno od Celovca. Mladi fant je priznal svoja nečastna dejanja.

Na seji mestnega sveta je svetnik Asenbauer predlagal da prizidajo trgovski akademiji trinadstropno zgradbo. S prigradnjo hočejo odpraviti pomanjkanje šolskih prostorov, kar je zelo nujno in potrebno. V jeklenobetonski zgradbi je predvidenih 12 razrednih prostorov, 2 dvorani za predavanja, prostor za blagoznanstvo ter telovadnica. Stroški gradnje so proračunani na 6,5 milijonov šilingov.

Borovlje

Letos pomladi so začeli graditi v Borovljah Dom za učence puškarske strokovne šole. Zgradba je že dogotovljena v surovem stanju. Ob tej priložnosti so napravili proslavo, ki so v takih primerih običajne. Slavje je priredilo Društvo za pospeševanje puškarske obrti v Avstriji kot graditelj Doma.

Dom za učence priznane puškarske šole v Borovljah bo brez dvoma zelo koristen za še boljši razvoj in dober naraščaj v puškarski obrti tudi za boroveljsko puškarsko obrt, ki slovi po svojih izdelkih daleč po širnem svetu.

Začetek obratovanja umetnega drsališča v Celovcu

Na umetnem drsališču v velesejmski hali bodo začeli obratovati dne 22. novembra 1959. V neverjetno kratkem času je podjetnikom in marljivim delavcem uspelo, da so umetno drsališče v velesejmski hali s sprednjo halo, sanitarnimi napravami, preoblačilnicami, garderobami, bifejem in drugim dogotovili tako daleč, da bodo lahko za Celovec važno napravo provizorično že odprli. Pri gradnji je udeleženih dvanajst priznanih tvrdk. Predvidevajo, da bo dokončna izgraditev vsega stavbnega kompleksa končana maja prihodnjega leta ter bo takrat tudi oficielna otvoritev.

Igre z žogo na ledu (Eishockeyspiel) bodo prvič na novem umetnem drsališču v Celovcu, kakor rečeno 22. t. m. s pričetkom ob 16.30 uri. Pred začetkom sporeda bosta imela kratke nagovore prezident velesejma mestni svetnik Novak in celovški župan Ausserwinkler. Na prizorišču umetnega drsališča se bosta pomerila predvsem KAC in mestni izbor iz Helsinkija na Finskem. Mestni izbor iz Helsinkija razpolaga v svojih vrstah z več igralci, ki so na tekmah v Pragi odnesli svetovno prvenstvo. Pravijo, da članstvo KAC-a trenira te dni na Jesenicah ter odigra morda tudi tovariško igro s tamošnjim moštvom kot pripravo za nedeljsko tekmo.

Pričakujejo in zelo verjetno je, da bo zanimanje za zaenkrat edinstveno prireditev na ledu v Celovcu zelo veliko, zato priporočajo, da si publika oskrbi vstopnice v predprodaji, ki se dobijo med drugimi kraji na Koroškem: V Celovcu v Reisebüro Kärntner Verkehrsgesellschaft, Sternallee, v Beljaku v Buchhandlung Heuss & Schleifer, 8. Mai-Platz, v Velikovcu pri avto-podjetju Hans Polascheg, v Borovljah v trafiki Grete Outschar, Glavni trg 4, v Šmohorju pri avto-prometnem uradu Jakob Jost.

Počastitev 90 let starih rentnikov

Pokojninsko zavarovalni zavod, urad v Grazu, obvešča, da bodo počastili rentnike, ki so dopolnili 90. leto svojega življenja. Rentniki bodo prejeli od zavoda voščilna pisma in častna darila. Na Koroškem bodo počastili štiri rentnike ter jim izročili voščilna pisma in darila. Ti so: Drussnitzer Elise, Spittal/Drau, Hudovernik Marija, Beljak, Schadner Elise, Celovec in Binter Martin v Škocjanu v Podjuni.

Beljaške Toplice

Beljaške Toplice uživajo po svojih zdravilnih kopelih v vodah toplih vrelcev velik sloves, ki sega v zgodovino davnih prednamcev. Toplice vedno bolj modernizirajo. Pred nedavnim so otvorili prvo stopnjo nove gradnje najmodernejše in največje termo-kopališke hale v Evropi. Danes je v Toplicah tudi pozimi 50 modernih kabin v termo-kopališki hali na razpolago. Iz vseh krajev prihajajo gostje, ki iščejo zdravja ob zdravilnih virih, pa tudi zdravi si v kopališču osvežujejo svoje morda že nekoliko načete živce. Beljaške Toplice so za mesto in deželo tudi zelo velikega tujsko-prometnega značaja.

Po naši zemlji

Redek in lep življenjski jubilej

Kajzaze pri Bilčovsu. — V soboto, dne 14. novembra 1959, smo praznovali izredno vesel in za naš kraj redek jubilej. Bivši posestnik p. d. Miklavčeve kmetije Gregor Partl in njegova žena Marija sta slavila svojo zlato poroko. Pred petdesetimi leti sta si pred oltarjem obljubila zakonsko zvestobo. Dolgo življenjsko pot sta skupno prehodila, pol stoletja delila in skupno preživljala lepe, pa tudi težke čase, kar je pač zemljanom določeno v življenju.

Časi okrog leta 1909 so bili trdi za vse, posebno pa za kmeta. V tistih časih je mladi Gregor prevzel kmetijo po svojem očetu z raznimi bremeni, ki so tlačila kmete. Mladi Miklavc pa ni obupal. Krepko je prijel v roke krmilo svojega gospodarstva ter vodil s pomočjo svoje žene, kljubujoč vsem stiskam, svojo domačijo vzorno in do zadovoljivega blagostanja.

V srečnem zakonu se je jubilantoma rodilo šest otrok. Vsi otroci so dobro preskrbljeni, hkrati pa s ponosom lahko gledata na vrsto 16 vnukov.

K številnim čestitkam, ki sta jih spoštovana jubilanta deležna ob zlati poroki, se pridružujemo tudi mi ter jima želimo še mnogo srečnih in zdravih let!

Globasnica

Hudo je deževalo v nedeljo zvečer in vlekel je močan novembrski veter. Toplo in prijetno pa je bilo številnim gostom pod streho, ki so bili zbrani na veselem ženitovanjskem slavju v gostoljubni Šoštarjevi gostilni v Globasnici. Razigrani gostje so imeli v svoji sredi mlad par, nevesto Roziko Hutarjevo, p. d. Hutarjevo v Globasnici in ženina Alberta Smrečnika iz Male vasi, ki sta ta dan sklenila zvezo za življenje ter si obljubila trajno zvestobo.

Slavje je potekalo po lepih domačih običajih, dobre volje in kakor se v takih primerih spodobi, okusnih dobrot za grlo in želodec ni manjkalo, za kar so odlično poskrbeli v domači gostilni. Prijetno presenečenje so svatje doživeli, ko so se ponoči na „ovseti" mimogrede oglasili pevci in pevke zbora „France Pasterk-Lenart", ki so se vračali z gostovanja v Šmihelu. S pesmijo so novoporočencema čestitali k njunemu življenjskemu koraku.

Ženin Albert in nevesta Rozika izhajati iz znanih dobrih narodno zavednih družin in smo prepričani, da bosta vzorom svojcev in domače hiše ostala zvesta tudi v bodoče ter zgledno vzgajala tudi svoj naraščaj. Mlademu zakonskemu paru iskreno čestitamo!

Razne vesti iz Koroške

Prejšnji teden se je na Koroškem primerilo 145 prometnih nesreč z 89 poškodovanimi in dvema mrtvimi osebami. V vsej državi je bilo 1371 prometnih nesreč, pri teh pa 999 poškodovanih ter 29 mrtvih udeležencev prometa. V šestdesetih primerih so vozniki pobegnili, v 75 primerih pa so ugotovili, da so bili šoferji pod vplivom alkohola.

Grebinj

V garažo in delavnico ključavničarskega mojstra Primnika so vlomili neznani storilci ter iz osebnega avtomobila Franca Thalerja ukradli dve avtomobilski odeji, katerih vrednost cenijo na 132 šilingov, Vlomili so tudi v predal za denar v pisalnem stroju, toda so imeli smolo, ker so v predalu našli samo 45 grošev.

Družabni večer naših prosvetašev

Bilčovs. — Naše Slovensko prosvetno društvo „Bilka" je preteklo soboto priredilo posrečen družabni večer za svoje aktivne člane. Lepo število 46 povabljenih članov se je odzvalo vabilu. Večer je bil zares pravo domače družabno doživetje. Vrstilo se je petje, tamburanje, nagovori in vložki za smeh. Člani so srečanje izkoristili tudi s tem, da so razpravljali o smernicah prosvetne dejavnosti v zimski sezoni.

Med drugim so razdelili tudi vloge lepe igre „Na poljani", ki jo je spisal naš zaslužni koroški rojak Jaka Špicar. Igrali jo bomo na Štefanovo v proslavo avtorjevega življenjskega jubileja.

Občni zbor bo naše društvo imelo dne 6. decembra 1959.

OBVESTILO

Večer slovenskih narodnih pesmi

Fantje iz okolice Baškega jezera bodo skupno s tamburaši SPD „Zila" iz Zahomca priredili v nedeljo, dne 22. novembra 1959, ob 20.00 uri pri **Ročičniku v Ločah**

VEČER SLOVENSKIH NARODNIH PESMI

Vse ljubitelje slovenskih pesmi srčno vabimo!

KOLEDAR

Petek, 20. november: Feliks V.
Sobota, 21. november: Dar. M. D.
Nedelja, 22. november: Cecilija
Ponedeljek, 23. november: Klemen
Torek, 24. november: Janez
Sreda, 25. november: Katarina
Četrtek, 26. november: Konrad

Priprave na Olimpiado v Rimu v letu 1960

V Rimu so sedaj sredi priprav za Olimpiado 1960. Preko 600 delavcev petih gradbenih podjetij hiti z gradnjo velikega olimpijskega naselja in kmalu bo dokončanih 8062 stanovanjskih prostorov, ki bodo prihodnje poletje služili kot bivališče več kot 6000 športnikom iz vseh držav. Ta poslopja bodo potem urejena za stanovanja za državne uradnike.

Poglavje zase pa predstavlja oprema, zlasti postelje. Sportniki raznih držav hočejo namreč imeti take postelje, kot so jih navajeni doma. Nekateri hočejo lesene, drugi železne postelje, prvi visoke, drugi zopet nizke, nekateri z žimnicami in vzmetmi itd. Angleži hočejo n. pr. na vsako posteljo po dve žimnici in po dve blazini, Amerikanci in Holandci postelje, ki morajo biti dolge vsaj po dva metra. Edino Kanadčani in Formožani so sporočili, da so zanje dobre kakršne koli postelje.

Pa ne samo postelje, ampak tudi drugi problemi delajo preglavice organizacijskemu odboru. Za olimpijsko naselje so doslej že potrošili 6 milijard lir, potrebne pa bodo še nadaljnje 4 milijarde za gradnjo dohodnih cest in raznih uslužnostnih naprav, kot so banka, pralnica, poštni urad, carinarnica, nekaj trgovin in 12 restavracij.

Dogotovljena je že Velika športna palača, ki ima večjo kupolo kot pa je ona na cerkvi Sv. Petra, dalje je tu Velodrom, kopalni bazen in veliki stadion „Flaminio", v katerem je prostora za 100.000 gledalcev.

Kar se prehrane tiče, so športniki sporočili, da so več ali manj zadovoljni z italijansko kuhinjo, čeprav imajo mnogi med njimi svoje pomisleke glede „paštašute". Številni športniki se kaj radi spominjajo velikih polkilskih zrezkov, ki so jih prejemali na Olimpiadi v Melbournu v Avstraliji. Zato so organizatorji Olimpiade v Rimu poverili pripravo prehrane Mednarodni družbi za železniške spalne vozove, vsaka športna delegacija pa bo lahko pripeljala s seboj tudi po enega ali dva svoja kuharja.

Posebno velike pa so težave s preskrbo prenočišč za obiskovalce. Za otvoritev in za zaključek olimpijskih iger je že prišlo okrog milijon prijav. V času od 15. junija do 15. septembra računajo, da bo na olimpijskih igrah povprečno po 200 tisoč gledalcev dnevno. Hoteli in penzioni so že vsi rezervirani za ves čas trajanja Olimpiade. Treba bo poiskati dodatna prenočišča po zasebnih hišah, in rimski župan Cioccetti že pripravlja poseben poziv na prebivalstvo, naj sodeluje s turističnim odborom.

Da bi preprečili večje neprijetnosti, sprejemajo nadaljne prijave le v zvezi s prodajo vstopnic. Prenočišče bo dobil le tisti, ki kupi tudi določeno število vstopnic za razne športne prireditve.

Organizatorji morajo pomisliti tudi na pripravo primernega in dovolj številnega strokovnega osebja. V ta namen je CONI že sprejel v službo nad 1200 tolmačev, ki bodo prevajali športne rezultate v najrazličnejše jezike. Poleg tega je CONI že najel tudi 2000 spremljevalk. Tudi za te bi bilo potrebno vsaj površno športno znanje. Vendar pa izgleda, da pride v poštev predvsem njihova zunanjost in več ali manj zaokrožene oblike.

Seveda pa je to združeno z nevarnostjo, da bi preveč podjetne spremljevalke utegnile motiti občinstvo ali celo športnike. Da bi se tej nevarnosti kolikor toliko izognili, nameravajo urediti v olimpijskem naselju popolnoma ločen oddelek za ženske, ki so ga že ogradili z dvojno žično ograjo. Zagotovili pa so vsekakor, da v to ograjo ne bodo spustili električnega toka.

Tako je Rim že v zaključni fazi za pripravo potrebnih zgradb in drugih priprav za svetovno Olimpiado.

Človeška govorica

Kako daleč seže? Kdo jo lažje spreminja? Vsekakor ženske. Nihče pa nima danes glasu kot ga je imel Homerjev trojanski vojščak Stentor, ki je zalegel za petdeset moških grl. Zvonki glasovi segajo delj kakor zamolkli. Tečajni raziskovalci poročajo, da so se v čistem zraku govorno lahko sporazumeli na daljavo 2 km. Pod vodo seže človeški glas šestkrat bolj daleč, ker se zvok v vodi širi mnogo hitreje.

Evropejci govorijo jasno in zveneče, medtem ko se oglašajo Kitajci in Japonci stisnjeno in tožno, govorica Indijcev in Burmanov je mehka in ženska, Tibetancev glasna s kovinskim prizvokom, večine Afričanov, pa hripava. Zanimivo je, da se s človekom glas ne stara.

Kaj pomenijo imena?

Če nam prevedejo kitajska in japonska imena, se nasmehnemo, kaj vse pomenijo. Mislite, da je z našimi drugače. Naša imena tudi vsa nekaj pomenijo. Slovanska ne bomo naštevali, pač pa druga:

Iz latinščine: Anton (predpostavljeni), Ignac (ognjevit), Maks (največji), Pavel (majhen), Veronika (tista, ki prinaša zmago)...

Iz grščine: Andrej (možat), Barbara (tujka), Jurij (kmet), Margareta (biser), Katarina (čista), Nikola (zamogvalec nad ljudstvi), Tereza (žena-lovec), Sofija (razumnica)...

Razno: Suzana (lilija) hebrejsko, Gašper (zakladnik) perzijsko, Lora (bog je moja luč) arabsko, Selma (mirna) arabsko.

Domneva o življenju na drugih planetih

Nekateri sovjetski znanstveniki so prišli na osnovi najnovejših raziskavanj vesolja in lastnih proučevanj do zaključka, da na nekaterih planetih naše Rimske ceste morda žive razumna živa bitja. Ne izključujejo možnosti, da so ta bitja dosegla višjo stopnjo razvoja kot ljudje. Radio Moskva je pred nekaj dnevi seznanil javnost s tako domnevo sovjetskega astronoma Feliksa Segala. Po njegovem mnenju je možno, da inteligentni prebivalci z drugih planetov že zaznavajo naše vesoljske polete.

Sovjetski znanstveniki bi danes lahko napotili kozmične rakete na Mars in Venero. Pa ne samo to. Povsem mogoče bi bilo, da na Marsu ustvarijo umetno atmosfero, ki bi bila podobna zemeljski. — Življenjski pogoji na Saturnu, Uranu in Neptunu so neprikladni, boljši pa so pogoji na njihovih satelitih.

Osvajanje Marsa, Venere in mogoče tudi Merkurja bo verjetno podobno osvajanju Meseca — najprej opazovalni leti na te planete in okrog njih, in končno tudi pristajanje. Zdaj se že ukvarjajo z načrti, kako spremeniti fizikalne pogoje na Mesecu, tako da bi na njem lahko živeli tudi ljudje. — Mesec je verjetno bogat na uranu, ki bi ga lahko izkoriščali za jedrske centrale, s pomočjo katerih bi bila ostvarjena umetna atmosfera.

Segal ne navaja nekakega roka za ostvaritev teh, danes še fantastičnih projektov. Predvideva pa, da bo Mesec čez nekaj desetletij postal planet s fizikalnimi pogoji, ki bodo omogočali življenje človeku. Mesec bo tedaj postal za človeka odskočna postaja za nadaljnje osvajanje vesoljstva.

To in ono o rojstvih, življenju in smrti

● **Največ otrok** se povrečno rodi na otoku Guamu v Tihem oceanu: na vsakih 1000 prebivalcev se vsako leto rodi kar 58 otrok.

● **Deželo, kjer se rodi** povprečno najmanj otrok na svetu, je težko določiti; po podatkih za minulo leto, je to Nyassa, kjer se na leto na 1000 oseb rodi le 9,1 živih otrok, v Evropi pa je to Monaco, kjer se rodi 14,2 živih otrok na 1000 prebivalcev.

● **Največja umrljivost** je v Burmi: na leto 33,5 smrti na 1000 odraslih prebivalcev.

● **Izrael pa je dežela** z najmanjšo umrljivostjo: od vsakih 1000 odraslih prebivalcev jih na leto mure komaj 6,3.

● **Švedska je država**, kjer se rodijo najbolj zdravi otroci: na vsakih 1000 otrok, starih do eno leto, jih umre komaj 18,5.

● **Največ dojenčkov** umre v prvem letu življenja v Burmi: na vsakih 1000 rojenih povprečno 230 na leto.

● **Največji prirastek prebivalstva** v minulem letu je imela Kostarika: na vsakih 1000 ljudi se je povečalo prebivalstvo za 36 oseb.

● **Najnižjo nataliteto na svetu** pa ima Avstrija: na vsakih 1000 ljudi se prebivalstvo poveča letno komaj za 2,1 človeka!

● **Trst ima od vseh evropskih mest** najmanjši prirastek prebivalstva: na 1000 oseb se prebivalstvo poveča komaj za 1,5 človeka, na drugem mestu pa je Zahodni Berlin, kjer se prebivalstvo na 1000 ljudi poveča za 3,4 ljudi.

● **Po dosedanjih podatkih** živijo moški najdalj na Nizozemskem — povprečna starost, ki jo učakajo je 70,6 let — ženske pa na Norveškem, kjer učakajo povprečno starost 72,9 let.

● **Indija je dežela**, kjer učakajo tako moški kot ženske najnižjo povprečno starost: moški 32,5 let, ženske pa 31,7 let. Indija in Ceylon sta hrati tudi edini deželi na svetu, kjer živijo moški povprečno dalj časa kot ženske.

Koliko bo trajalo potovanje na Luno?

Znani sovjetski zvezdoslovec Nikolaj Barabašov je napisal knjigo o Luni. V njej navaja med drugim, da je tehnika raketnih izstrelkov v Sovjetski zvezi dosegla tako raven, da bi zadostovalo 53 ur potovanja, da pridemo na Luno.

Tako potovanje bo po njegovem mnenju možno že v bližnji bodočnosti. Kaj bodo dobili prvi vsemirski potniki na Luni?

Barabašov nam pripoveduje v svoji knjigi, da bodo ti potniki lahko dvigali ogromne teže in skakali zelo visoko in daleč. Gravitacijska sila na Luni je namreč zelo majhna in tako bo za začetno hitrost raketnih izstrelkov ki se bodo morali dvigniti z Lune, dovolj 2,4 km na sekundo. Luna bo torej lahko služila kot vmesno oporišče za tista vsemirska letala, ki bodo letela na bolj oddaljene zvezde. Seveda bodo potrebne še temeljite in komplicirane preizkušnje, preden se bo dalo ta načrt popolnoma izvesti.

V zadnjem času so sovjetski učenjaki odkrili na Luni tudi delujoče ognjenike. Zato bodo morali proučiti tudi ta pojav, še preden se bo človek odločil za pristanek na tem planetu.

Kje ste, Lamutovi?

59 Anton Ingolič

„Hudičevo mrzlo," sem pritrdil.

„Brezposelni?"

„Kako pa!"

„Revež!"

„In ti?"

„Tudi brezposelna, preveč nas je, moški ga še za kruh nimate denarja."

Prišel je mimo moški. Naglo se je dvignil s klopi.

„Coco!" ga je nagovorila sladkobno, s popolnoma izpremenjenim glasom.

Moški je zamahnil z roko, kot da odganja sitno muho.

Spet je sedla.

„Si videl? Vem, da bi šel z menoj, če bi imel kaj pod palcem."

„Težko živiš?"

„Sam vidiš. Malo dela, malo denarja. Kakor povsod. Včasih je bilo sveda bolje."

„Kdaj včasih?"

„Kdaj!" je bolj zavzdihnila kot vprašala. „Ko sem še bila pri Madame Pernot. Bili so lepi časi. K Madame Pernot so prihajali sami fini in bogati gospodje, tovarnarji, celo ministri."

„Mogoče tudi gospod minister Chambert."

„Morda. Zakaj pa ne? Morda je prihajal prav k meni."

„Lažeš!"

„Zakaj bi lagala?"

„Jaz pa sem v Nici vodil psa njegove vdove na veliko in malo potrebo in imel sem na sebi njegovo obleko."

„Lažeš!"

„Zakaj bi lagal?"

„Ta pa je lepa!"

Začela se je naglas smejati.

„Čakaj, tamle je ribica! Vržem trnek!"

Švignila je prek ceste, a se je kmalu vrnila.

„Ribica ni prijela. Ne vem, ali vaba ni več dobra. Poglej me!"

Pogledal sem jo. Pred leti je morala biti lepa in mikavna.

„Nisi napačna."

„Seveda nisem," je vzkliknila jezno, „ampak vidiš, kako je." Potem je nekaj časa molčala, oprezujoč navzgor in navzdol po ulici. „Kako ti je ime in od kod si?" me je vprašala.

Povedal sem.

„Mislila sem, da si Francoz, kje z juga. Dobro si se naučil francoski. Rudar? Strašno delo, kaj?"

Rekel sem ji, da ni nič strašnejšega ko brezdelno pohajkovanje.

„Ne bi rekla. Če ujameš dobrega klienta, ki te pelje najprej na večerjo, potem pa ga ti odpelješ v svojo sobo in opraviš, za kar te je plačal, lahko naslednje dopoldne ležiš, se izvlečeš iz postelje šele proti poldnevu in greš z denarjem v torbici v restavracijo kot kaka gospa. Ves popoldan pohajaš po bulvarih. Kaj je lepšega? Kupiti si res ne moreš kaj prida, ogleduješ pa si le najdražja blaga, se pogajaš za ceno, celo spreš se s prodajalcem in ga ozmerjaš, potem odideš v kavarno, si naročiš pijače in čakaš! E, fant, to ima tudi nekaj svojega! Sedeti v pisarni, delati v tovarni, se v trgovini ljubeznivo nasmihati strankam in jim streči? Ne, nikoli! Zadnja leta je res hudičevo, ne samo za nas ženske, tudi za vas moške, za vse." Stisnila se je k meni. „Hladno je, ti si pa mogočen kot bor za našo čuvajnico. Rada sem se stisnila k njemu. Lepa so bila tista leta! Tiščala sem se k boru in gledala vlake, kako so drveli mimo. Najbolj so me privlačevali brzovlaki: prvi razred, jedilniki, spalniki, v njih lepo oblečeni gospodje s krznom ogrnjene dame. Ej, kako sem jih gledala! Čakaj, tamle bo obilni ribji lov!"

Odhitela je na most, a še preden je prišla do moškega v črnem zimskem plašču, je pristopilo k njemu z druge strani nekoliko manjše in bolj polno dekle. Moški je premeril obe od pet do glave in odšel z debeluško.

„Konkurenca!" je moja znanka dejala jezno, ko se je vrnila in spet sedla. „Tedaj, ko sem se stiskala k boru, se nisem bala konkurence. Samo da bi prišla na brzovlak, sem si želela, vse drugo bo prišlo kot samo od sebe. Toda brzovlaki so drveli mimo in oče je bolj pazil name kot na zapornice, ki so mu bile predane v varstvo; bila sem edinka, brata pri očetu nista veljala, veljala sta le pri materi, ki pa mene ni marala. V bližini je prišlo do okvare na lokomotivi. Odhitela sem za vlakom. Mlad gospod me je povabil v jedilnik in odpeljal v Pariz. Od tega je že šest let. Tisti prvi časi so bili kot v ameriškem filmu." Zamahnila je z roko. „Bilo je in je minilo," je rekla trdo. „Zebe me. Tudi tebe, kaj?"

Na lepem se je dvignila.

„Nič ne bo! Hvala, bor!"

Še jaz sem se dvignil.

„Kje spiš?"

Pokazal sem pod most.

„Tam?" se je zavzela. „Pa si rudar in si nakopal na stotine vagonov premoga, kaj?" Šla je, a po nekaj korakih se je ustavila. „Čuj, bor, pojdi z menoj! Ne kurim, nimam denarja za premog, tako mrzlo pa le ni kot tamle pod mostom. Kar pridi!" mi je naravnost zaukazala, ker sem se obotavljal. „Tovariša sva, ti zaman ponujaš roke, jaz pa ljubezen, kot se reče."

Prišla sva v ozko ulico in se povzpela po slabo razsvetljenih stopnicah v peto ali šesto nadstropje. Sobica je bila za spoznanje večja in prikupnejša kot tista moja v predmestju Glignacourt, celo postelja ni bila kaj prida udobnejša.

„Vidiš, to je moj brlog!" Zasmejala se je. „Oprosti, tempelj ljubezni sem hotela reči."

Kaj prinaša Zveza svobodnega trgovanja v Evropi avstrijskemu kmetu

Preden poskusimo odgovoriti na to vprašanje, je potrebno, da najprej vemo, kaj je Zveza prostega trgovanja v Evropi in kaj je sedaj v zaključni fazi njenih priprav njeno bistvo.

Zveza svobodnega trgovanja v Evropi je sedanji naziv poizkusa 7 evropskih držav, to je Anglije, Norveške, Švedske, Danske, Avstrije, Švice in Portugalske, da se pogodbeno združijo za gospodarsko sodelovanje, v okviru katerega bi tekom deset let — to je do 1. januarja 1970 — odpravile medsebojne carine in uresničile med seboj svobodno in neomejeno izmenjavo blaga. Odprava carin in prehod na svobodno in neomejeno izmenjavo blaga bi bila postopna. Izmenjava blaga bi zajela zaenkrat le blago obrtniško-industrijskega izvora, dočim bi za blago kmetijskega izvora veljala posebna določila.

Priprave pogodbe o Zvezi svobodnega trgovanja v Evropi so v glavnem zaključene. Dokončno formulacijo bo pogodba dobila koncem tega meseca na zasedanju gospodarskih in zunanjih ministrov držav, ki so članice te Zveze, nakar bo podpisana od njihovih zunanjih ministrov ter predložena parlamentom v ratifikacijo. V veljavo bo stopila — če v zadnjem trenutku ne pride do kakšnega zapletljaja — s 1. januarjem 1960.

Dve mednarodni gospodarski združenji v zapadni Evropi in razlike med njima

Z letom 1960 bo torej zapadna Evropa razdeljena na dve meddržavni gospodarski združenji. Prvo predstavlja že obstoječa Evropska gospodarska skupnost (EGS) šestih držav, to je Nemčije, Francije, Italije, Belgije, Holandske in Luksemburga, drugo pa bo sedaj snujoča se Zveza preje imenovanih sedmih držav z Anglijo na čelu. Izven te skupnosti pa bodo na ostale še preostale članice Organizacije za gospodarsko sodelovanje v Evropi. To pa so Irska, Islandija, Španija in — vsaj zaenkrat še — Turčija in Grčija, ki pa se potegujeta za sprejem v Skupnost šestih (EGS).

Čeprav je osnovni cilj Zveze svobodnega trgovanja v Evropi isti, kakor si ga je postavila Evropska gospodarska skupnost in čeprav se računa, da se bosta obe združenji končno le združili v eno skupnost, so v njunih poteh k istemu cilju le precejšnje razlike. Le-te pa so naslednje:

- Medsebojne obveznosti in obveznosti članic do skupnosti pri Zvezi za svobodno trgovanje v Evropi niso tako velike in dalekosežne, kakor v Evropski gospodarski skupnosti.
- Članice Zveze sedmih imajo kot države v gospodarstvu in v zunanji trgovini več samostojnosti, kakor je imajo članice Skupnosti šestih.
- V Skupnosti šestih je kmetijstvo podvrženo enotnim določilom glede carine in izmenjava blaga, v Zvezi sedmih je izven teh določil in bodo za njega v prehodni fazi desetih let veljala posebna določila.
- Medtem ko so članice Skupnosti šestih v trgovanju s tretjimi državami, to je državami izven Skupnosti, vezane na enotne in za vsako članico obvezne carine, članice Zveze sedmih nasproti tretjim državam carine lahko poljubno določajo, seveda v mejah, kakor veljajo v GATT (Splošni meddržavni carinski in trgovinski sporazum).

Spričo takih razlik in zaradi tradicionalnega gospodarskega rivalstva predvsem med Anglijo in Francijo ter poizkusa Skupnosti šestih, da bi pridobila simpatije držav, ki še niso članice Zveze sedmih, so izgledi za združitev obeh združenj v eno zaenkrat še zelo slabi in precej oddaljeni. Bolj verjetno je, da bosta obe združenji še dolgo časa hodili vsaka svojo pot, kar pa skriva v sebi veliko nevarnost medsebojnih diskriminacij. Le te pa bodo vsaj iz položaja Avstrije in avstrijskega kmeta gledano, škodovale prej članicam Zveze sedmih kakor pa članicam Skupnosti šestih. Z ozirom na razlike v geografski legi članic obeh integracij in na razlike v skupni gospodarski moči, končno pa tudi v dosedanjem zadržanju Skupnosti šestih je ta nevarnost zelo očitna.

Položaj Avstrije v pogledu na pogoje kmetijstva v Zvezi sedmih

Kakor že prej omenjeno ima Zveza svobodnega trgovanja v Evropi za kmetijstvo predvidena posebna izjemna določila, tako glede carin kakor tudi glede izmenjave blaga kmetijskega izvora. V načrtu razširitve trgovanja s kmetijskimi pridelki je predvideno, da se bo ta načrt ravnal po vzorcu dansko-angleškega sporazuma. Tozadevni sporazum bodo članice Zveze napravile neposredno z njenim glavnim izvoznikom kmetijskih pridelkov, z Dansko.

Vse to seveda le malo daje odgovora na vprašanje, kaj prinaša Zveza svobodnega trgovanja v Evropi avstrijskemu kmetu. Ali je članstvo Avstrije v tej Zvezi avstrijskemu kmetu v prid ali škodo, bodo določili drugi nič manj pomembni faktorji. Prvi med temi faktorji je brez dvoma ta, da je bila Avstrija v izvozu kmetijskih pridelkov, ki je zadnja leta močno narasel, po svoji geografski legi močno navezana na države Skupnosti šestih (EGS). 83 % avstrijskega agrarnega izvoza je šlo v te dežele, predvsem v Italijo in Zapadno Nemčijo kot neposredni sosedi in državi, ki z lastno proizvodnjo ne krijeta potreb po kmetijskih pridelkih. Skoraj ves izvoz klavne živine in masla ter sira je šel v te dve državi. Kar tiče lesa, je Avstrija 92 % izvoženega lesa prodala državam, ki so članice Skupnosti šestih.

Iz tega razloga je gospodarsko sodelovanje Avstrije s Skupnostjo šestih za avstrijskega kmeta bolj interesantno kakor sodelovanje v Zvezi sedmih, ki so Avstriji zelo oddaljene. Pa tudi druge okolnosti, predvsem struktura kmetijstva in agrarna politika neposrednih sosedov Nemčije in Italije sta avstrijskim prilikam bliže in bolj sorodne od prilik v oddaljenih deželah na severu in zapadu Evrope. Temu nasproti je gospodarski režim v Skupnosti šestih dosti strožji in bi avstrijskemu kmetu prinesel težje obveznosti, kakor jih prinaša članstvo v Zvezi sedmih. Pa tudi prosta roka v določanju carin nasproti tretjim državam je za avstrijskega kmeta ugodnejša, kakor pa tozadevna popolna vezanost v Skupnosti šestih. Koncem koncev pa je njeno članstvo v Skupnosti šestih nezdružljivo z avstrijsko nevtralnostjo.

Pri vsem tem vendar ne smemo prezreti, da je avstrijsko kmetijstvo in večina avstrijskih kmetov tudi na pogoje, ki so postavljeni v Zvezi sedmih, dosti manj pripravljena kakor pa druge članice. Za poostreno konkurenco na tržščih, ki se pričenja in ki se bo po že sedaj vidnih znakih v prihodnje še zaostrila, ji manjka moderna kmetijska zakonodaja, ki bi kmetu zagotovila drugim poklicom odgovarjajoč dohodek ali zaslužek za delo, poleg tega pa še smotrna in konstantna politika pri izvozu kmetijskih pridelkov, predvsem živine.

V tem pogledu je večina držav, s katerimi mora avstrijski kmet pri sodelovanju v Zvezi svobodnega trgovanja v Evropi računati, našo državo prehitela. Izhodišče za uspešno pot v tem sodelovanju imajo angleški, švedski in norveški kmetje dosti bolše od naših kmetov. Danski kmetje pa so v stopnjevanju svoje produktivnosti prehiteli kmete vseh drugih držav in so danes najnevarnejši konkurent na vseh evropskih agrarnih trižščih. Anglija, ki ima in bo imela premalo agrarnih produktov, garantira svojim kmetom štabilne cene. Švedska kmetijska zakonodaja je ena najboljših v Evropi, vsled česar sta tudi položaj in možnost napredka švedskih kmetov najbolj ugodna. Tudi na Norveškem so kmetijske zveze dosegle sporazum z državo in s tem dosegle ugodne pogoje za nadaljni razvoj kmeta in kmetijske proizvodnje. Pri nas je treba večino teh pogojev šele ustvariti.

In kako naprej!

Če po pregledu vseh teh okolnosti poskusimo izluščiti odgovor na vprašanje, kaj bo Zveza svobodnega trgovanja v Evropi prinesla avstrijskemu kmetu, potem pridemo do zaključka: Nič več in nič manj skrbi in prizadevanj, kakor jih je imel doslej. Sedanjo prehodno dobo bo treba temeljito izkoristiti za dosego večje intenzivnosti in prožnosti v proizvodnji, predvsem pa za dosego večjega znanja in obvladanja proizvodnih panog, s katerih pridelki stopa kmet na trg, kakor na inozemski tako tudi na domači.

Ta nujnost velja predvsem za pripadnike tistih dveh tretjin avstrijskih kmetov, ki še vedno nista sposobni oz. pripravljeni, da vzdržita konkurenco svobodne izmenjave blaga, ki je v tej ali oni obliki evropske integracije neizbežna. Če pri teh dveh tretjinah kmetov gledamo pogoje, kakršni so, potem spoznamo, da bodo ti kmetje sami od sebe le težko postali sposobni za pogoje neomejene izmenjave blaga. To pa pomeni, da jim bo treba močno seči pod rame in jim pomagati naprej. To pomoč je po eni strani dolžna dati država z ustreznimi zakoni in gmotno pomočjo, po drugi pa kmetijsko zadružništvo, ki v takih pogojih ne more več biti omejeno zgolj na kreditno zadružništvo ter na nabavo kmetijskih potrebščin in odkup kmetovih pridelkov, temveč je treba da gre korak naprej in da pride na neposredno sodelovanje tudi v kmetijski proizvodnji, predvsem oni, ki je namenjena za trg (bl)

Kam jeseni z gnojnico

Na travnatem svetu ostanejo hranilne snovi gnojil v gornjih plasteh zemlje med koreninami ruše. Tu ni nevarnosti, da bi jih deževje izpralo v spodnje plasti zemlje, kjer bi bile travam in deteljam nedostopne. Zato na travnatem svetu jeseni lahko gnojimo z gnojnico. Dokler so travniki zeleni, bodo njihove korenine še vsrkale hitrodelujoča hranila iz gnojnice.

Na njivah pa jesensko gnojenje z gnojnico nikakor ni priporočljivo. Hranila gnojnice bo dež in pomladi tajajoči se sneg izpral, posebno na lahki peščeni zemlji. Gnojenje z gnojnico na njivah je v jeseni kvečjemu opravičljivo na močno humosni ali pa zelo težki zemlji. Običajno gre celo pri jeseni raztrošenemu gnoju 25 % hranil čez zimo v zgubo. Pri gnojnici pa je izguba hranil vsled jesenskega razvažanja še mnogo večja.

Iz omare, v kateri sem videl dve, tri živo pisane obleke, je vzela steklenico konjaka in natočila vsakemu kozarec.

„Na, bor, drugega nimam!"

Trčila je ob moj kozarec in spila do dna, tudi jaz sem spil na dušek. Potem se je takoj začela slačiti. „Španske stene nimam," se je nasmehnila. Še jaz sem se slekel in legel k njej.

„Hladno je. Ogrel mi boš noge," je začebljala. „Če imam noge tople, takoj zaspim. Saj ne smrčiš, kaj?" Potolažil sem jo. „Dobro. Ampak veš, dragi bor, bilo je lepo, ko sem bila še v Normandiji. Takole ponoči, preden zaspim, mi pride včasih na misel, da bi šla domov in se pogovorila z očetom. Pred tremi leti sem ga videla zadnjič. Tedaj sem mu prinesla lepih daril, tudi sestrama in materi; oče se je razjokal, mati pa je dejala, da si vsakdo služi kruh, kakor pač ve in zna. Če bi ga zdaj obiskala, seveda brez daril, bi jokal še huje. Zato me zjutraj minejo take misli. Ej, pa si topel, bor, dragi bor."

Še nekaj je rekla in že je zaspala. Tudi meni je postajalo toplo. Čas je, da si poiščem dekle. Spomnil sem se na Marto. Pa mi je takoj nekaj reklo: Meniš, da te še vedno čaka? Odbila te je za vselej. Kljub temu sem mislil nanjo.

Ko sem se zbudil, je še vedno spala. Videl sem, kako ima oči udrte, ustnice blede, roke pa suhe, tudi prsi so ji že uplahnile. Ko sem bil pri vratih, je odprla oči.

„Bor, že greš, bor? Jaz bom še spala, morda bo zvečer kaj dela. Zbogom!" In ko sem zapiral vrata. „Če ne bom imela klienta, lahko prideš še kdaj. No, poljubi me! Nisi napačen fant in tudi ne napačen človek!"

Vrnil sem se in jo poljubil na ustnice. Dvakrat. Drugič se je krčevito oklenila mojega vratu.

Nisem je več videl, čeprav sem nekaj noči še hodil posedat na tisto klop.

Tisti dan, ko sem zjutraj sprevidel, da res ni v najlepšem in najbogatejšem evropskem mestu zame kruha, in sklenil, da se zvečer za vsako ceno vtihotapim na kak tovorni ali potniški vlak ter se odpeljem v Merlewald, me je popoldne, ko sem pohajkoval po mestu, pritegnilo kričanje na trgu Bastille. Takoj sem presodil položaj: skupina oboroženih in uniformiranih članov Action francaise se je spopadla s trumami delavcev, ki so vreli iz ulic in vzklikali proti vladi, zahtevajoč kruha, boljše socialno zavarovanje, predvsem pa socialistično vlado, ki bo sklenila pakt s Sovjetsko zvezo. Takoj sem se pomešal mednje. Že je prihrula policija na konjih in motorjih. Vnel se je strahovit pretep. Ne vem, od kod sem jemal moči, fašisti okoli mene so cepali kot muhe. Ko se je vrglo nadme pet ali šest policistov, sem se jih sprva otepal, ko pa je bilo le prehudo, sem se spustil v stransko ulico. Bil sem dober tekač, vendar bi me bili ujeli, da me ni zgrabil za rokav neki moški in potegnil za seboj v vežo velike hiše. Skozi vežo sva pritekla na prostorno dvorišče in smuknila skozi ena izmed številnih vrat v nizko stavbo na drugi strani dvorišča.

„Dobro si jih dajal," je rekel moški ves zasopljen, ko je bila nevarnost mimo. „Če bi te bili dobili, bi te premlatili, da bi pomnil vse življenje. Še ubili bi te lahko."

„Ubili"

Stisnilo me je od neznane groze. Kakšna smrt je to: policijski pendreki padajo po tebi, dokler te ne zbijejo v tla? Je mogoče, da rudar umre take smrti?

Da, prav to mi je prišlo na misel.

Moj rešitelj in dobrotnik, tako ga lahko imenujem zaradi vsega, kar je storil zame tedaj in pozneje, je bil star kakih petdeset let, mirnega, a odločnega obraza, vsa njegova postava, majhna, a trdna, je človeku vlivala zaupanje. Pisal se je Masson in delal je v tiskarni delavskega časopisa.

Še tisti večer sva se sprijateljila in že naslednji dan sem imel štiriurno delo v tiskarni. Prevažal sem bale papirja in plošče svinca ter opravljal druga težaška dela. Armand Masson me je seznanil še z nekaterimi stavci, in dobival sem brezplačno časopis, kakor tudi vse ostalo, kar smo tiskali. Massonova šola je bila še boljša kot Gaspardova in Pierrova, nismo samo razpravljali, marveč tudi udarili. Še nekajkrat smo se spoprijeli s fašisti in policaji.

Sredi zime sem dobil odgovor na svoje prvo pariško pismo. Ni ga pisal Pepček, kot navadno, napisala ga je mati. Kaj se je zgodilo? sem se zdrznil, ko sem zagledal njeno pisavo, saj se je mati težko spravila k pisanju. Naglo sem raztrgal ovitek in v rokah mi je vzdrhtel rumenkast papir z materino veliko, precej okorno pisavo.

Ljubi sin!

Zakaj se nisi oglasil tako dolgo? Na Štefanovo smo pokopali očeta, šele zdaj boš izvedel za njegovo smrt. Očeta ni več, leži tam pri cerkvi. Rad bi Te bil videl. Naj pride, je rekel, kaj se klati po svetu, postelj ima doma in žlico tudi. Še tisto jutro, preden je zvečer zaspal za zmerom, je vprašal po Tebi. Marka še ni? Pišite po njega, pogovoriti se moram z njim! Nismo vedeli, kam naj pišemo, ko sta že dve pismi prišli nazaj. Hudo je bilo z očetom, sam veš, še huje je brez njega. Prazna je hiša. Pepčka skoraj ni doma, dobil je delo v separaciji, po šihtu pa gre s fanti. Imam samo še Mihca. Pridi domov, pravijo, da bodo kmalu začeli jemati. Tebe morajo vzeti, ko je oče pustil zdravje v jami. Amon pride skoraj vsako nedeljo. Pisal Ti bo, ko mu bomo v nedeljo dali Tvoj naslov. Zakaj nismo šli domov tisto leto, ko sem imela denar za travnik in kravo! Drugače bi bilo, kot je zdaj, oče bi še živel in Ti bi bil doma. Kdaj bomo šli?

Pridi, moj ljubi sin!

Vsi Te pozdravljamo in Ti kličemo na svidenje!

Tvoja mati

13

1933—1939

EVROPA PRED VIHARJEM

I. Reichstag v plamenih

Berlinski višji požarni direktor Gempp, šef berlinskih gasilcev, je bil 24. marca odpuščen, ker je baje v svoji službi trpel komunistične spletke. To je bilo dokaj jalovo in za rep privlečeno pojasnilo. Komunistične spletke so bile v tem, da je Gempp v razgovorih z gasilskimi nadzorniki in požarnimi vodniki strokovno obravnaval požar v Reichstagu in pojasnil nekaj zanimivih podrobnosti. Poročilo o tej zadevi je 25. aprila prinesel posarski list „Saarbrückener Volksstimme".

Gempp je ugotovil, da so bili gasilci prepozno alarmirani, kajti le tako se je lahko zgodilo, da so na mestu našli že oddelek SA, ki je štel 20 mož.

Göring mu je izrecno prepovedal, da bi dal takoj znak za velik alarm in da bi od vsega začetka vključil močnejše gasilske oddelke.

V palači so našli obilico zažigalnih sredstev. Po mnenju Gemppa jih je bilo toliko, da bi jih lahko naložili kvečjemu na velik tovorni voz.

To poročilo je povzel ves svetovni tisk.

Nato so Gemppa obdolžili raznih poneverb in ga zaprli. Göring ni hotel, da bi palačo rešili — saj je potreboval velik požar. Zdi se, da se je Gempp dolgo boril za svoja načela. Šele 18. junija 1933, ko so nacisti že umorili dr. Bella, Hannussena in dr. Oberfohrena, ker so vedeli preveč o požaru, se je v nemških listih pojavil preklic, ki ga je „dal" Gempp. Zmagala je sla po življenju — Gempp se je zbal in pristal na objavo preklica.

Göring ni pozneje nikoli več omenil podzemeljskega hodnika in tudi tisk ga ni nikoli več omenil. Tako naj bi padla v pozabo njegova izjava, s katero je hotel prehiteti druge, da ne bi brskali po tej zadevi. To je bil njegov trik, ki pa se ni posrečil. Kako kratkovidni so bili nacistični voditelji, kako otročje so si predstavljali požar, njegove posledice in proces! Pripravljali so se kot na opereto. Igralci so se slabo naučili svojih vlog in zato opereti ni nihče ploskal. Doživela je grozen polom. Resnica je bodla v oči. Nacisti so zgubili bitko v moralnem pogledu, toda požig jim je razvezal roke, da so v krvi in terorju „uredili" državo kljukastega križa.

Hitlerjeva vlada je v letu 1933 — v letu priprav na leipziški proces — potrošila za propagando 50 milijonov mark. Fantastična številka, ki ne potrebuje nobene razlage.

Protiproces v Londonu

Antifašističnemu preiskovalnemu odboru gre zahvala, da je požig Reichstaga pojasnil, kolikor je bilo mogoče. Zbral je nič koliko dokazov. Delavske organizacije v Nemčiji so bile neutrudljive, čeprav so delovale v ilegali.

Odbor so sestavljali angleški sodnik D. N. Pritt, francoski državni podtajnik Moro-Giafferi, francoski poslanec Gaston Bergery, ameriški sodnik Arthur G. Hays, švedski senator Georg Branting, nizozemski poslanec dr. Betsy Bakker-Nort, danski sodnik Vald Huidt in Belgijec Pierre Vermeylen.

Nekaterim sejam so prisostvovali še Francesco Nitti, nekdanji italijanski ministrski predsednik (pred nastopom fašizma) in predsednik švicarskega nacionalnega sodišča Johannes Huber.

Tajništvo tega odbora je delalo pet mesecev, da je zbralo ves potrebni dokazni material. Prvo sejo je imel odbor 2. septembra 1933 v Parizu. Od 5. do 7. septembra je delovala na Nizozemskem podkomisija, ki je preiskala primer van der Lubbeja.

Uvod v londonski proces je bilo veličastno zborovanje v dvorani Wagram v Parizu, kjer je 11. septembra govoril Moro-Giafferi deset tisoč antifašistom o požaru v Reichstagu. Svoj govor je zaključil z vzklikom:

„Göring, požigalec si ti!"

Bilo je prvič, da je neki nekdanji minister zalučal ministru Göringu to obdolžitev v obraz. Giafferi, največji sodni izvedenec Francije, je izpovedal to kot soglasno mišljenje svetovne javnosti.

11. septembra ob 10. uri predpoldne se je pričel v Londonu na sedežu angleškega združenja pravnikov londonski protiproces. Prvič v zgodovini človeštva se je zbralo tako svetovno ljudsko sodišče. Trajal je pet dni. Zatožne klopi ni bilo, čeprav je bilo vsem jasno, da sedi na zatožni klopi celotna nacistična vlada.

V predpreiskavi je odbor zaslišal več kot sto prič. V Londonu je nastopilo trideset pomembnih prič. Med njimi so bili: politik nemške meščanske stranke Georg Bernhard in socialdemokratska voditelja dr. Hertz in dr. Breitscheidt. Nastopil je nemški pisatelj Ernst Toller, čigar knjige je dal Goebbels javno sežgati. Pričal je komunistični poslanec Wilhelm Koenen. To je bil tisti Koenen, ki so ga obdolžili, da je zapustil skupno s Torglerjem Reichstag, ko je že gorel. Ni čakal aretacije. Na njegovo glavo so nacisti razpisali nagrado. Nastopil je tajnik komunistične frakcije v Reichstagu Otto Kühne Torglerjev sin, sestra Dimitrova in še drugi. Nekateri so odšli z londonskega procesa nazaj v Nemčijo na ilegalno delo.

To je bil resnični proces o požigu Reichstaga. Svetovni tisk je dnevno obširno poročal o njegovem poteku. Nemška vlada je uradno protestirala proti londonskemu procesu pri angleški vladi. Pritisk svetovne javnosti je bil tako močan, da je angleška vlada odbila protest nemške vlade.

Londonski proces je izrekel razsodbo 20. septembra — dan pred priričkom leipziškega procesa. Glavne ugotovitve so bile naslednje:

Van der Lubbe ni komunist, temveč nasprotnik komunistične stranke;

Kompartija Nemčije ni imela s požarom nobene zveze;

Torgler, Dimitrov, Popov in Tanev so nedolžni;

Van der Lubbe ni mogel sam zažgati palače;

Požigalci so porabili za vstop in izstop iz palače podzemeljski hodnik;

Tak požig je lahko koristil samo nacistični stranki . . .

Londonski, pariški in ameriški radio je objavil razsodbo 20. septembra zvečer. Antifašisti so na velikih zborovanjih po vsem svetu sprejeli to vest z navdušenjem. Nacisti so doživeli strahovit udarec na sam predvečer leipziškega procesa. V Londonu so jih prehiteli.

Kar je ugotovil londonski proces, to je izbojeval na leipziškem procesu Dimitrov.

Nacistična strahovlada

Plameni niso zajeli samo Reichstaga, temveč vso Nemčijo. Hitler je imel 25. oktobra 1933 na velikem zborovanju govor, v katerem je dejal:

„Vsa nemška revolucija je zahtevala le petdeset mrtvih in še ti so bili pristni potepini."

Ta izjava je vredna Hitlerja. Laž je bila vredno nacistično orodje. Tisoči so obležali na cestah. Deset tisoči so romali v koncentracijska taborišča. V Dachauu je tekla kri v potokih. Nacistični oddelki so vpadali v hiše, v delavska predmestja in morili.

Rjava knjiga številka II (Dimitrov contra Göring) omenja 747 ljudi, ki so jih umorili nacisti. Med temi so tudi žene: delavke in gospodinje. Uradne izjave so se čestokrat glasile: „na begu ustreljen". V Nemčiji je ta stavek zvenel kot istozvočnica za umor. Domači so prejemali policijske telegrame: „Včeraj je bil vaš mož na begu ustreljen. Poročila sledijo."

Nad Nemčijo je prišla smrt.

Smrt je bila le uvod v nacistično divjanje. Nacisti bi ne bili nacisti, če ne bi imeli širšega repertoarja. Sama smrt jim ni mogla nuditi dovolj zadoščenja. Nekaj strelov od zadaj v glavo, nekaj zamahov z bajonetom, pobiti nekoga do smrti — to so premogli v SA in SS izšolani poklicni ubijalci. Prihod nacistov na oblast je pomenil vse kaj drugega kakor samo ubijanje.

Naj govori nacistični führer sam. V Kielu, 7. maja 1933. leta:

„Prišla je ura obračuna . . . Ne smete živeti v zmoti, da ta obračun ne bo doživel svojega naravnega konca. Konec revolucije je konec tega sistema, je konec tega časa! Mi bomo te ljudi (nasprotnike nacističnega režima) zasledovali do zadnjega skrivališča in se ne bomo odpočili, dokler ne bomo odstranili tega strupa z narodnega telesa."

Tokrat Hitler ni lagal. Imel je dovolj ljudi, ki so te njegove besede razumeli dobesedno in se po njih tudi ravnali.

Prišla je ura obračuna!

Najprej je obračunal z delavskimi strankami in organizacijami. Komunistična stranka mu je bila najbolj nevarna. Nato socialdemokratska stranka. Nato je zasegel ves delavski in revolucionarni tisk: „Rote Fahne", „Vorwärts", „Welt am Abend", „Berlin am Morgen", „Arbeiter-Ilustrierte-Zeitung" in druge. Zasedel je tiskarne in delavske domove. „Rdeča pomoč", ki je bila ustanovljena zato, da je podpirala delavske politične jetnike, se je umaknila v ilegalo. Pozaprl je delavske zaupnike in voditelje delavskih združenj. Povod za to tkcijo mu je dalo praznovanje 1. maja, ki so ga delavci kljub nacistom 1933. leta še praznovali. (Nacisti so kasneje prevzeli 1. maj kot svoj praznik!)

Kjer ni šlo drugače, je Hitler obtožil svoje nasprotnike korupcije. Na o je izdal uradna povelja in prepovedi.

Zasegel je delavsko banko in delavske nabavljalne zadruge.

Prišla je ura obračuna!

Hitler ni prezrl dejstva, da so nevarne tudi človeške misli — ideje. V Goebbelsu je imel zanesljivega hlapca, ki mu je zaupal čistko v kulturi in kulturnih krogih.

Očistil je vrste znanstvenikov. Ni prizanesel niti zdravnikom niti pisateljem. Ni prizanesel niti Nobelovim nagrajencem: Albertu Einsteinu (ki je odšel v Ameriko), fiziku Jamesu Francku, kemiku Fritzu Haberu in številnim drugim. Na vrsto so prišli gospodarstveniki, sociologi in pravniki.

Hitler brezobzirno vsiljuje nemškemu ljudstvu „gleichschaltungo".

Knjige so nevarne. Kajti v njih so napisane stvari, ki nacistom niso všeč. Torej — proč z njimi! Na grmado z njimi! In spet se zgodovina ponavlja.

Trg pred berlinsko opero 10. maja 1933. leta. V večernih urah tega dne je trg priča nezaslišanemu dogodku. V dvajsetem stoletju zagori grmada, na katero so nacisti vrgli — desettisoče knjig. Trg je poln rjavih in črnih kolon oddelkov SA in SS, ki so poravnane v vojaških formacijah. Knjige dovažajo s tovornjaki. Godbe igrajo „Deutschland, Deutschland über alles . . ."

Grmada zagori in grozljivo osvetljuje trg. V avtu se pripelje nasmejan Goebbels. — Na grmadi gorijo dela Marxa, Engelsa, Lenina, Rose Luxemburg, Karla Liebknechta in Avgusta Bebla. Na grmadi gorijo romani in dela Thomasa in Heinricha Manna, Leonharda Franka, Štefana Zweiga, Berta Brechta, Teodorja Pliviera, Ericha M. Remarquea, Egona Kischa, Uptona Sinclaira, Helen Kellerjeve . . . Spiski prepovedanih knjig so dolgi.

Grmada v Berlinu ni edina. Goebbels je dal znak. Podobne grmade zagorijo v Münchenu, Dresdenu, Breslauu, Frankfurtu.

V Düsseldorfu so javno sežgali dela največjega nemškega pesnika Heinricha Heineja.

Policija in oddelki SA so preiskovali knjigarne in javne knjižnice. Vdirali so v stanovanja, v kleti, na podstrešja. Iskali so „prepovedano" literaturo.

Goebbels je hotel mirno spati. V listih je objavil seznam prepovedanih knjig. Nihče se ni mogel izgovarjati — nemška pedantnost je obsedla izvrševalce tega odloka.

Poznan je nacistični izrek iz tega obdobja: „Če slišim besedo kultura, tedaj primem za samokres!"

To je stavek iz gledališke drame Hansa Jobsta, edinega nacionalsocialističnega pisatelja v tistem obdobju. Na Goebbelsovo zahtevo so njegovo dramo igrala vsa nemška gledališča.

Kolone SA so marširale. Marširale in pele:

„Wenns Judenblut vom Messer rinnt gehts uns nochmal so gut."

(Če judovska kri teče pod nožem, nam je še enkrat bolje.)

To je bila „nova" doba. Zato so kolone SA prepevale:

„Die rote Brut, schlagt sie zu Brei, SA marschiert — die Strasse frei!"

(Rdeča zalega, zmeljimo jo v kašo, SA marširа — cesta naj bo prosta!)

Sredi junija 1933 je münchenski mestni svet sklenil uničiti grobova Gustava Landauerja in Kurta Eisnerja, ki so ju leta 1919 umorili bavarski reakcionarji.

Prišla je ura obračuna! Za nazaj in za naprej!

Dresdenska opera je 7. marca igrala Verdijevega „Rigoletta". Za dirigentskim pultom je stal eden izmed najboljših nemških dirigentov Fritz Busch. Oddelek SA — 60 mož — je med predstavo vdrl na oder. Obiskovalci so bili priče nenavadnemu dogodku. Vodja oddelka je zahteval, da Busch odloži taktirko. Umetnik se ni vznemiril, hotel je nadaljevati. Dvignil je taktirko. Tedaj so ga rjavosrajčniki zgrabili in ga odvedli. Na njegovo mesto je stopil dirigent, ki so ga pripeljali rjavosrajčniki.

Fritz Busch je bil „nevaren" mož. Njegova zasluga je bila, da je dresdenska opera postala umetniška ustanova. Njegova „krivda" je bila, da ni bil nacist. Bil je starokopiten meščan. To je bil njegov greh.

Fritz Busch ni bil edini glasbenik, ki so mu nacisti pokazali vrata. Podobno usodo so doživeli številni drugi dirigenti, komponisti, pianisti in glasbeni pedagogi.

Goebbels je očistil gledališča, film in upodabljajočo umetnost.

Na vrsto so prišle šole in univerze. Spisek iz šol in univerz pregnanih učiteljev in profesorjev je grozotna priča „nove" nemške ureditve.

Nemški tisk in časopisi — to so odslej le zvočniki Goebbelsove propagande. Nacisti prepovedo večino inozemskih časopisov.

V Nemčiji ni bilo poklica, ki ne bi doživel čistke. Na vrsto so prišli tudi sodniki, advokati in zdravniki.

Ura obračuna je prišla! Bila je grozna!

Napočila je prva nemška bartolomejska noč, noč pokola, ki so jo v Nemčiji uradno imenovali „noč dolgega noža" (Nacht des langen Messers). To je bil uradni nacistični naziv za krvav obračun, ki je divjal po Hitlerjevem prihodu na oblast.

Po nepopolnih podatkih so oddelki SA „preverili" v letu 1933 60.000 ljudi. Kasarne SA so spremenili v mučilnice. Politični ujetniki so bili aretirani brez vsake zakonite osnove. Dovolj je bila ovadba ali pa drobna osebna zamera. V začetku julija 1933 so bila koncentracijska taborišča že znana. V njih je ždelo že 40.000 mož in žena. Niso jih sodili in nihče izmed njih ni vedel, kako dolgo bo trajala njegova kazen.

„V Nemčiji vladata red in mir," to je bil uradni odgovor nacističnih oblasti, ko je inozemski tisk opisoval nacistična grozodejstva. Ljudi, ki so si dopisovali z inozemstvom, so prisilili, da so v pismih pisali, da je v Nemčiji položaj miren. V zaporih pa so nacisti mučili jetnike s pravim sadizmom: dajali so jim piti ricinusovo olje in lasten urin, lizati so morali svojo lastno kri. Nacisti so mislili resno, ko so govorili:

„Zaposlili bomo industrijo konoplje." V mislih so imeli konopljine vrvi za vislice.

Takšna je bila pot novih gospodarjev Nemčije, ki so si nadeli ponosno ime „nadljudje". Nacizem je že zdavnaj obljubljal, da bo rasno očistil Nemčijo in Hitler je v svoji knjigi Mein Kampf določno povedal, da bo pometel z rasno nečistimi primesmi v nemškem ljudstvu. Po njegovem so bili vsega zla krivi Judje.

Prišla je ura obračuna!

Hitler je načel „judovsko vprašanje". Pričel je preganjati Jude. Že 1. aprila 1933 se je pričel uradni bojkot proti judovskim trgovinam in obratom, pred katerimi so se pojavili uniformirani SA-jevci. Sleherna nacistična organizacija je prejela natančen program bojkota. Judje so morali vrniti potne liste. Nemška dekleta so „opozorili", naj se ne družijo z judovskimi mladeniči, če nočejo veljati za „judovske kurbe". In tako so se čez noč rodili uradi za ugotavljanje porekla. Ugotavljali so, kdo je in kdo ni rasno čist. Bilo bi odveč govoriti o posledicah teh ugotovitev!

Še včeraj so bili ljudje spoštovani zdravniki, advokati, športniki, profesorji, učitelji, novinarji in uradniki. Odslej so bili to le še Judje, ki nimajo več pravice živeti v nemški sredini.

To je bil začetek viharja, ki se v nacistični Nemčiji ni nikoli polegel. Fašizem ne pozna meja v grozodejstvih. Tak se je moral pokazati tudi v Nemčiji. Svet ga je predobro spoznal, posebno, ko so horde „nadljudi" preplavile nemške državne meje in zamajale v temeljih Evropo in ostali svet!

Toda preden se je to zgodilo, je Hitler opravil še poseben obračun, ki nas lahko le še bolj prepriča, da fašizem ne pozna predsodkov. Na poti k neomejeni oblasti se je pojavila nova nevarnost v lastni hiši. Ta nova nevarnost so bili voditelji oddelkov SA, ki jim je poveljeval načelnik štaba — Ernst Röhm.

(Se nadaljuje)

SLOVENSKI vestnik

Stran 8 | Celovec, petek, 20. november 1959 | Štev. 47 (914)

De Gaulle ima težavno stališče

V Alžiru je ob proslavi obletnice premirja iz leta 1918 prišlo do ostrih demonstracij radikalnih desničarjev proti režimu De Gaulla. Demonstranti so kričali „Alžirija je francoska", „armada na oblast", „De Gaulla na vislice" in obmetavali za red postavljene policiste s paradižniki in kamenjem.

Toda tudi na kongresu degolistične unije za novo republiko v Bordeaux je prišlo skoraj do pretepa med dvema nasprotujočima si strankama. Do tega ni prišlo le zaradi energične intervencije ministra Soustella. Ostra napetost je na kongresu nastala predvsem zaradi tega, ker je skupina ekstremistov zahtevala, da bi v stranko ponovno sprejeli deset disidentov. Skupina poslancev, ki jih vodi eden izmed glavnih organizatorjev lanskega udara v Alžiriji, je izstopila iz unije za novo republiko iz protesta proti programu De Gaullea za reševanje alžirskega vprašanja. Zahtevi po ponovnem sprejetju disidentov v stranko sta se uprla sekretar stranke Chalandon in minister za informacije.

Ekstremisti so z ropotanjem in vpitjem reagirali na Chalandovo odklonilno izjavo, nastal je nered in kongresu je grozil splošen pretep. Le odločnemu nastopu predsednika kongresa Soustellu je uspelo, da so se delegati pomirili.

Škof dr. Gregorij Rožman umrl

Minuli ponedeljek zjutraj je v Clevelandu umrl bivši ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman. Rojen je bil leta 1888 v Šmihelu pri Pliberku. Gimnazijo in bogsolovje je študiral v Celovcu in nato deloval kot profesor cerkvenega prava na celovškem bogoslovju. Po plebiscitu je odšel v Jugoslavijo ker ga je iz dežele izgnal škof Hefter z 12 drugimi slovenskimi duhovniki. Predaval je cerkveno pravo na ljubljanskem bogoslovju. Na predlog ministra Korošča je leta 1929 postal koadjutor škofa Jegliča, leta 1930 pa škof ljubljanski.

Med nacistično okupacijo Jugoslavije se ni prav znašel. Leta 1945 je emigriral v Avstrijo. Nekaj časa je bival v Celovcu, potem pa se preselil v Ameriko. V Clevelandu v ZDA je živel do svoje smrti. Pred nekaj leti je obiskal še svoj rojstni kraj in sorodnike v Šmihelu pri Pliberku.

Hruščev obišče marca Francijo

Na tiskovni konferenci v torek je predsednik Francije De Gaulle pred 800 novinarji sporočil, da bo sovjetski premier Hruščev prispel 15. marca prihodnjega leta na obisk v Francijo, kjer bo ostal do konca meseca. S tem v zvezi z zapadno-vzhodno konferenco na najvišji ravni ni računati pred mesecem aprilom prihodnjega leta.

V zvezi s srečanjem Velikih iz zapada in vzhoda je De Gaulle povdaril, da je tudi on za to srečanje, vendar more biti po njegovem srečanje le uspešno, če bo ublaženo mednarodno vzdušje trajalo tudi v prihodnjih mesecih, če se bodo predstavniki zapadnih velesil zedinili na vprašanja, o katerih bodo s Hruščevom razgovarjali in če bodo prišli v tem do enotnega stališča. Predvsem pa hoče sam prej razgovarjati s Hruščevom.

Dr. Kreisky v Beograd?

Kakor poroča Reuter iz Beograda, se tam v dobro obveščenih krogih govori, da bo avstrijski zunanji minister dr. Kreisky v teku prihodnjih 2 mesecev obiskal Beograd, kjer bo razgovarjal z jugoslovanskimi vladnimi krogi.

Ta vest z jugoslovanske strani še ni potrjena, prav tako tudi ne z avstrijske.

Vestno pošteno natakarico, veščo slovenskega in nemškega jezika, išče gostilna Breznik v Pliberku. — Predstaviti pri Breznik & Co. v Celovcu, Viktringerstrasse 5 samo v sobotah dopoldne.

Stroški gradenj so narasli

V zadnjih desetletjih so zelo narasli stroški gradenj novih in popravila potrebnih poslopij. Avstrijski zavod za raziskavanje gospodarstva in politike je izračunal na osnovi indeksa 1938 razvoj gradbenih stroškov na Solnograškem, ki se bistveno ujemajo tudi z gradbenimi stroški na Koroškem.

V razpravi je povedano, da so od leta 1938 do oktobra 1959 narasle cene zidne opeke za 883, apna za 986, peska za 457, gramoza za 600, lesa pa za 1133 odstotkov. Za strešno opeko, ki je bila 1938 manjkajoče blago, računajo, je v tem času cena narasla za 900 odstotkov.

Pri povišanju cen gradbenega materiala je treba upoštevati, da so v tem časovnem razdobju zelo narasle plače delavcev, na primer zidarska delovna ura za 894 ter plače za pomožne delavce za 990 odstotkov. Pribitki za gradbene mojstre so se dvignili od 10 na 19 odstotkov, pri plačah pa od 64 na 120 odstotkov. Iz tega sledi, da so stroški pri posameznih gradbenih materialijah v resnici narasli še za okoli polovico.

Na splošno indeks gradbenih stroškov ne naslanjajo na leto 1938, temveč na leto 1930. Na tej podlagi znaša indeks oktobra 1959 1390. Po tem indeksnem računu stane na primer danes stanovanjska hiša s 60 kvadratnimi metri prostornine 13,9 krat toliko, kakor leta 1930.

Razvoj gibanja cen gradbenega materiala in gradbenih cen ni enoten, temveč zaznamujejo v gotovih letih široke skoke, spet so cene za gotovo dobo precej stalne, deloma tudi nekoliko upadajo.

Na kratko je pojm indeksa v tem smislu merilo za spremenljive statistične številke.

Vesten plačevalec davkov

V Združenih državah Amerike imajo redno plačevanje davkov za eno največjih državljanskih vrlin. Lepo lastnost pripovedujejo državljanom morda tudi zaradi tega, ker se marsikdo rad spozabi nad davčnimi predpisi. Vrlina pa je lastna celo tudi zločincem, o kateri priča tudi naslednji primer o katerem v ameriškem tisku veliko pišejo.

V Pennsylvaniji je neznani storilec oropal blagajno krajevne davčne uprave. Pobral je lepo vsoto denarja. Vendar je blagajnik zjutraj v odprti blagajni še našel 439 dolarjev, poleg nje pa listek, kjer je bilo napisano: „Od zaslužka pri delu odtegnem prometni davek". To pomeni, da je vlomilec od ukradenega denarja „vestno" plačal tudi davek.

Zakaj je televizija tudi koristna

Pridobitve sodobne znanosti bodo, kot vse kaže, omogočile arabskemu kralju Saudu reševanje precej kočljivega osebnega vprašanja, kjer mu naj koristi televizija. Saudski suveren ima namreč v svojem haremu 40 zakonskih žena in povrhu še 95 nezakonskih. To je vsekakor precej za enega človeka, zlasti še, če se mora spomniti vsake po imenu in obrazu. Kralj ni bil temu kos, zato se je moral pogosto sprehajati po haremu, da ne bi bilo pomote glede družice, katero si je hotel izbrati.

Po notranjem televizijskem sistemu menda ne bo več teh težav. Dovolj bo, da bo v svoji sobi premikal gumb na televizijskem sprejemniku in pred njim se bodo na televizijskem okranu zvrstile vse zakonske in nezakonske žene in ne bo več težav pri izbiri. Hkrati pa bo lahko v vsakem trenutku opazoval, kaj delajo njegova dekleta.

O Toniju Sailerju

O junaku smučarjev iz Gasteina Toniju Sailerju še vedno mnogo pišejo. Med drugim tudi o mastnih zaslužkih, ki jih spravlja kier koli se pojavi. Njegov film Črna strela baje v Evropi ni preveč navdušil, kakor pišejo, pač pa so ga na Japonskem sprejeli z velikanskim navdušenjem. Kar pa je še važnejše, Sailerja so povabili na Japonsko in ga snemali na filmski trak, kjer predstavlja glavno vlogo na smučeh. Honorar znaša okoli 100.000 nemških mark. Z denarjem ga zasipljejo pa še drugi. Pravijo, da mu neka veletrgovina ponuja 20.000 mark nagrade, če bi po dve uri dnevno dajal avtograme v njenih prostorih. To gotovo niso malenkosti.

Sadna drevesca, veliko cenejša in močnejša kot drugod, Vam nudi drevesnica Polzer, p. Št. Vid v Podjuni.

Iščem žensko v starosti od 35 do 40 let. Stanovanje v lepem kraju na Koroškem. Interesentke naj se pismeno obrnejo pod značko „Sonce" na: Uprava Slovenski vestnik, Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Slovenske oddaje Radia Celovec

Vsak dan razen ob sobotah in nedeljah ob 14.00 poročila in objave.

Nedelja, 22. 11.: 7.30 S pesmijo pozdravljamo in vaščimo.

Ponedeljek, 23. 11.: 14.00 Poročila in objave. Pregled sporeda. Življenje se je zakopalo nekam v zemljo. Rdeče-rumeno-zeleno — 17.55 Za ženo in družino.

Torek, 24. 11.: 14.00 Poročila in obave. Ura pesmi — poje Zlata Gašperšič.

Sreda, 25. 11: 14.00 Poročila in objave. Domači vrt. Kar želite zaigramo.

Četrtek, 26. 11.: 14.00 Poročila in objave. Slovenske narodne in umetne pesmi.

Petek, 27. 11.: 14.00 Poročila in objave. Križem kražem po svetu.

Nedelja, 22. november:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 6.50 Naš domači vrt — 8.05 Kmečka oddaja — 9.00 Jutranje melodije — 11.00 Nedeljska glasbena promenada — 11.30 Veselo petje — veselo igrane — 13.00 Operni koncert — 13.45 Iz domovine — 14.30 Pozdrav nate — 16.00 Otroški oder — 16.30 Skozi svet — skozi čas — 17.05 Plesna glasba — 18.25 Mojstri lahke muze — 19.00 Šport od nedelje — 20.10 Slušna igra: Kdo je storilec — 21.10 Glasba, najljubša umetnost.

Ponedeljek, 23. november:

I. program: 8.00 Operni koncert — 10.00 Roman za žene — 14.45 Posebej za Vas — 16.00 Teden avstrijske zabavne glasbe — 18.20 Za Vas? — za vse! — 18.30 Oddaja za mladino — 19.20 Pestro mešano — 19.30 Odmev časa — 20.15 Čitati in razumeti — 21.00 Dobro razpoloženi — 21.30 Parada popevk — 22.25 Teden pri Združenih narodih.

Torek, 24. november:

I. program: 7.55 Gospodarske novice — 8.00 Ljudstvo igra — 8.45 Domači zdravnik — 10.00 Roman za ženo — 14.45 Posebej za Vas — 15.15 Ura solistov — 1545 Avtonomni svet umetnosti — 16.00 Willi Stärk dirigira svojo zabavno glasbo — 17.55 Mesec deželne politike — 19.00 Ljuba mama — 19.30 Odmev časa — 20.15 Robert Stolz dirigira Veliki radijski orkester — 22.25 Salzburški nočni študio.

Sreda, 25. november:

I. program: 8.00 Da, to je moja melodija — 10.00 Roman za ženo — 14.45 Glasba za mladino — 15.45 Pravljice od Anzengruberja — 16.30 Knjige za božično darilo — 17.55 Veselo zaigrano — 19.00 Od plošče do plošče — 19.30 Odmev časa — 20.15 Dunajska zabavna glasba — 22.25 Dobra beseda za lahko noč.

Četrtek, 26. november:

I. program: 8.00 Zvočni prt — 8.45 Avstrijci v inozemstvu — 10.00 Roman za ženo — 14.30 Bachove in Haneggerjeve sonate — 15.00 Posebej za Vas — 15.30 Koroški avtorji — 16.00 Igra z zvoki — 16.30 Pravljica: Kralj Erpel — 17.10 Zabavna glasba: Med vročim in hladnim — 18.00 Ljudska glasba — 19.30 Odmev časa — 20.15 Svetnik otrok: Miklavž po vsem svetu — 22.25 Zaljubljenca na Dunaju.

Petek, 27. november:

I. program: 8.00 Orkestralni koncert — 8.45 Koroška domovinska kronika — 10.00 Roman za ženo — 14.45 Komorna glasba — 15.30 Kulturno zrcalo — 16.30 Koncertna ura — 17.55 Na klopi ob peči — 18.30 Kaj pravi industrija — 19.15 Pestro mešano — 20.15 Halo, teenagerji — 22.40 Vodič skozi tedensko glasbo — 23.00 Melodije za srce.

Televizijski program:

Vsakodnevna oddaja: 20.00 Čas v sliki. Oddaja Čas v sliki tudi vedno pred zaključkom televizijskega programa.

Nedelja, 22. 11.: 17.00 Za mladino — 17.30 Za družino: Pogled v deželo — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Ekspedicija v neznano — 20.30 Izdajalec — 21.45 Čas v sliki.

Ponedeljek, 23. 11.: 19.30 Inspektor Garett, kriminalni film — 20.20 Aktualni šport — 20.40 Vaš nastop, prosim — 21.10 Dolga naj živi.

Torek, 24. 11.: 19.30 Prenos nogometne tekme Španija-Avstrija — 20.20 Zaprti prostori.

Sreda, 25. 11.: 17.00 Za mladince amaterje: Kdo pomaga? — 17.30 Iz našega mladinskega programa — 19.30 Oče je najboljši — 20.20 Film: Ljubeči od Toleda.

Četrtek, 26. 11.: 19.30 Pregled športa — 20.20 Prenos iz nemške televizije: Španska legenda.

Petek, 27. 11.: 19.30 Za zabavo — 20.20 Vsaka sekunda en šiling.

Sobota, 28. 11.: 19.30 Kaj vidimo novega? — 20.20 Ekspedicija v neznano — 20.50 Danes zvečer s Petrom Frankenfeldom.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00

Nedelja, 22. november:

6.00 Budnica — 6.10 Nekaj domačih — 6.30 Z bobnom in činelami — 8.00 Mladinska radijska igra — Milan Šega: Zgodbe kraljevskega dvora — 9.00 Zabavna matineja — 10.00 Še pomnite tovariši . . . — 11.00 Lahka glasba jugoslovanskih avtorjev — 12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 13.30 Za našo vas — 13.45 Lahek spored za podeželje — 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.30 Venec ljudskih melodij iz juga — 16.00 Humoreska tega tedna — James Thurber: Največji mož sveta — 16.50 Melodije za vas — 17.30 Radijska igra — Mark Twain: Bankovec za milijon funtov — 18.40 Domače polke in valčki — 20.30 Od polke do rumbe — 22.15 Glasba Elizejskih poljan.

Ponedeljek, 23. november:

5.00 Dobro jutro — 8.25 Pet pevcev — pet popevk — 8.40 Umetne in narodne pesmi poje ženski pevski zbor France Prešeren iz Kranja — 10.10 Glasbene razglednice — 10.45 Pozdrav mladim risarjem — 11.35 Drobne arije iz velikih oper — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Kmečka godba igra — 13.30 Od popevke do popevke — 14.25 Radijska šola za višjo stopnjo: Atomi — službniki — 15.40 Listi iz domače književnosti — Polde Suhadolčan: Srečanje v vlaku — 16.00 V svetu opernih melodij — 17.10 Srečno vožnjo — 18.00 Radijska univerza — 18.15 Nastopa komorni zbor RTV Ljubljana — 20.00 Melodie za razvedrilo — 21.20 S festivala v Salzburgu — 23.10 Plesni orkester RAV Ljubljana.

Torek, 24. november:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Iz albuma popularnih orkestralnih melodij — Panorama zabavnih zvokov — 10.10 Zbor poljske folklorne grupe „Masovsze" — 11.00 Hrvatska in slovenska solistična glasba — 11.30 Oddaja za otroke — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Od tu in tam — 13.30 Pisana vrsta opernih melodij — 14.25 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 14.40 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.40 Naši popotniki na tujem — 16.00 Izbrali smo za vas — 17.20 Pisan glasbeni spored — 18.20 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — 19.10 Razgovor o mednarodnih vprašanjih — 20.00 Ruski državni ansambel ljudskih pesmi in plesov — 21.35 Priljubljene popevke — 22.15 Iz jugoslovanske komorno-glasbene ustvarjalnosti — 23.10 Zabavni koktajl.

Sreda, 25. november:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Mladi talenti Srednje glasbene šole iz Ljubljane — 8.30 Z evropskimi plesnimi orkestri — 9.00 Jezikovni pogovori — 9.45 Zabavni trio Marijana Kozmusa — 11.00 Z jugoslovanskimi vokalnimi solisti — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Venček partizanskih — 13.30 Pet narodnih pesmi — 14.10 Iz španske solistične glasbe — 14.55 Zabavni orkester Alfred Scholz — 15.40 Novost na knjižni polici: Pohod II. grupe odredov na Štajersko — 16.00 Koncert po željah — 17.10 Sestanek ob petih — 17.30 Pol ure narodnih — 18.00 Kulturna kronika — 18.20 Slavni pianisti preteklosti vam igrajo — 20.10 Radijska priredba opere Snegurečka — 22.15 Ljubljanski jazz ansambel — 22.30 S popevkami po svetu.

Četrtek, 26. november:

5.00 Dobro jutro — 8.05 Lahka glasba — 9.00 Dopoldanski koncert romantične glasbe — 9.40 Sedem pevcev — sedem popevk — 10.30 Zabavna ruleta — 11.30 Pol ure opernih melodij — 11.30 Oddaja za cicibane — 12.00 Makedonske narodne — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.40 Poskočni napevi — 13.30 Iz slovenske solistične glasbe — 14.00 Znani pevci — znane popevke — 14.40 Naši poslušalci pozdravljajo in čestitajo — 15.40 Iz knjižnega trga — 16.00 Za praznik 29. novembra — 16.30 Vrtiljak zabavnih melodij — 17.10 Pesmi Radovana Gobca poje Mariborski komorni zbor — 18.15 Spoznavajmo naše umetnike — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Poljski lirik Konstantin Galczynski — 22.15 Jazz pod drobnogledom.

Petek, 27. november:

5.00 Dobro jutro — 8.30 Zabavni zvoki — 9.00 Naš podlistek — A. Schweitzer: Iz mojega življenja — 9.45 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — 10.10 Iz arhiva zabavne glasbe — 11.00 Pri starih italianskih mojstrih — 11.30 Družina in dom — 12.00 Igra pihalna godba — 12.15 Radijska kmečka univerza — 13.30 Heribert Svetel: Štiri humoreske — 13.50 Domače pesmi in napevi — 14.25 Radijska šola za nižjo stopnjo: Štajerska pripoveduje — 15.40 Iz slovenske književnosti — Grace Metelious: Pijana bratovščina — 16.00 Petkov koncert ob štirih — 17.40 Mešani zbor Ljubljanski zvon — 18.00 Človek in zdravje — 18.30 Iz naših kolektivov — 20.00 Godalni orkester Jean Eddie Cremier — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 20.30 Mozartovi koncerti — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Nočni operni koncert.